

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra bezpečnostních studií

Proměny severského modelu mírových operací

Bakalářská práce

Autor práce: Lucie Jašová

Studijní program: Politologie a mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Tomáš Kučera, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 10.5. 2019

Lucie Jašová

Bibliografický záznam

J AŠOVÁ, Lucie. *Proměny severského modelu mírových operací*. Praha, 2019. 74 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra bezpečnostních studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. et Mgr. Tomáš Kučera, Ph.D.

Rozsah práce: 106 680 znaků (včetně mezer)

Abstrakt

Tato bakalářská práce pojednává o spolupráci Dánska, Finska, Norska a Švédska v oblasti mírových operací od počátku studené války až do současnosti na pozadí teorie nového institucionalismu a konceptu malých států. Cílem je zjistit, jakým způsobem se vyvíjela účast severských států na mírových operacích v Organizaci spojených národů, Severoatlantické alianci a Evropské unii. Práce nejprve představuje teoretické východisko, hlavní těžiště je pak analýza severského modelu mírových operací a jeho postupná transformace. V rámci řešení byla použita kvalitativní i kvantitativní data z odborných zdrojů a dostupných statistik. Na základě výsledků bylo zjištěno, že participace severských států se od druhé poloviny 90. let rapidně snížila, a to především z důvodu institucionálních změn v samotném konceptu mírových operací a nesourodých národních zájmů jednotlivých států.

Abstract

This bachelor thesis deals with cooperation of Denmark, Finland, Norway and Sweden in the area of peace operations from the beginning of Cold War till today on the background of a new institutionalism theory a small countries concept. Its goal is to find how the Nordic participation in peace operations developed in United Nations, NATO and in the European Union. First this study introduces theoretical basis; the main focus is on analysis of the Nordic peace operations model and on its gradual transformation. In the course of solution there were used qualitative and quantitative data from professional texts and available statistics. On the basis of the results it was found that Nordic participation from the second half of 1990s was rapidly reducing mostly on account of institutional changes in the peace operations concept itself and disparate national interests of individual states.

Klíčová slova

severské státy, mírové operace, Organizace spojených národů, Severoatlantická aliance, Evropská unie

Keywords

Nordic countries, peace operations, United Nations, North Atlantic Treaty Organization, European Union

Title

Transformations of the Nordic Model of Peace Operations

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé práce, Mgr. Tomášovi Kučerovi, Ph.D., za jeho odborné rady a vstřícnost během konzultací.

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	
ÚVOD	1
1. TEORETICKÉ A KONCEPTUÁLNÍ ZAKOTVENÍ PRÁCE	4
1.1 Teorie nového institucionalismu	4
1.1.2 Dělení nového institucionalismu	4
1.1.3 Zapojení severských států do mírových operací z hlediska nového institucionalismu	5
1.2 Koncept malých států	6
1.2.1 Historický vývoj studia malých států	7
1.2.3 Definice malých států	7
1.2.4 Kvantitativní přístup	8
1.2.5 Kvalitativní přístup	9
1.3 Chování malých států	9
1.4 Severské státy jako malé státy	10
1.4.1 Objektivní kritéria	10
1.4.2. Subjektivní kritéria	11
1.4.3. Chování severských států	13
2. KONCEPT MÍROVÝCH OPERACÍ	15
2.1. Mírové operace OSN	15
2.1.1 Tradiční peacekeeping	16
2.1.2 Tranzitní operace	17
2.1.3 Širší peacekeeping	17
2.1.4 Operace na prosazování míru	18
2.1.5 Operace na podporu míru	18
2.2. Mírové operace NATO	19
2.2.1 Doktrína týkající se operací na podporu míru	19
2.2.2 Partnerství pro mír	21
2.2.3 Mírové aktivity NATO	21
2.3. Mírové operace EU	22
2.3.1 Peacekeeping	23
2.3.2 Peacemaking a úkoly bojových sil krizového řízení	23
2.3.3 Mírové aktivity EU	23
2.4 Závěr teoretické části	24
3. SEVERSKÝ MODEL MÍROVÝCH OPERACÍ	25
3.1 Vytvoření severského modelu	26
3.2 Charakteristika severského modelu	28
3.2.1 Úspěšnost modelu	28
3.3 Postoje jednotlivých států	30
3.3.1 Dánsko	31
3.3.2 Finsko	32
3.3.3 Norsko	33
3.3.4 Švédsko	34
4. ZAPOJENÍ SEVERSKÝCH STÁTŮ DO MÍROVÝCH OPERACÍ	36
4.1. Studená válka	36
4.2 Období po studené válce	37
4.3 Organizace spojených národů	38
4.3.1 Amerika	39

4.3.2 Afrika	40
4.3.3 Asie a Oceánie	41
4.3.4 Evropa	41
4.4 Severoatlantická aliance	42
4.4.1 Oblasť bývalé Jugoslávie	43
4.4.2 Afghánistán.....	45
4.5. Evropská unie.....	45
4.5.1 Vojenské mise	46
4.5.2 Civilní mise.....	47
4.5.3 Afrika	47
4.5.4 Asie	48
4.5.5 Evropa	49
4.6 Shrnutí účasti.....	49
ZÁVĚR	52
SUMMARY	55
POUŽITÁ LITERATURA.....	56
TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	69
SEZNAM PŘÍLOH	74

SEZNAM ZKRATEK

AFOR	Albania Force
AJP	Allied Joint Publication
AMM	Aceh Monitoring Mission
EU	Evropská unie
EUFOR Althea	European Union Force Bosnia and Herzegovina
EUI	Evropský univerzitní institut
EULEX Kosovo	European Union Rule of Law Mission in Kosovo
HDP	hrubý domácí produkt
IFOR	The Implementation Force
ISAF	Mezinárodní bezpečnostní podpůrné síly
KFOR	Kosovo Force
MINUGUA	Ověřovací mise OSN v Guatemale
NAC	Severoatlantická rada
NATO	Severoatlantická aliance
NORDCAPS	Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support
NORDEFCE	Nordic Defence Cooperation
NORDSAMFN	Nordic Cooperation for Military UN Matters
NRF	rychlé síly NATO
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
ONUC	Operace OSN v Kongu
ONUSAL	Pozorovatelská mise OSN v Salvadoru
OSN	Organizace spojených národů
RSM	Operace Rozhodná podpora
SBOP	Společná bezpečnostní a obranná politika
SFOR	Stabilisation Force in Bosnia and Herzegovina
SHIRBIG	The Stand-by High-Readiness Brigade
UNAMIR	Mise OSN na pomoc Rwandě
UNEF I	První pohotovostní jednotka OSN
UNGOMAP	Zprostředkovací mise OSN v Afghánistánu a Pákistánu
UNIFIL	Mise OSN v Libanonu
UNMIK	Mise OSN v Kosovu

UNMOGIP	Vojenská pozorovatelská skupina OSN v Indii a Pákistánu
UNOMIG	Pozorovatelská mise OSN v Gruzii
UNOSOM I	Operace OSN v Somálsku I
UNOSOM II	Operace OSN v Somálsku II
UNPROFOR	Ochranná síla OSN
UNSMIS	Kontrolní mise OSN v Sýrii
UNTSO	Mise OSN dohlížející na příměří
USA	Spojené státy americké

ÚVOD

Jedním ze základních posláních Organizace spojených národů (OSN) je udržování mezinárodního míru a bezpečnosti. OSN byla již několikrát od svého vzniku povolána, aby v návaznosti na tento mandát zabránila eskalaci konfliktu. Mírové operace představují jeden ze základních prostředků prohlubování mezinárodní bezpečnosti. Personál pro účely těchto operací poskytují členské státy na bázi dobrovolnosti.

Severské státy, respektive Dánsko, Finsko, Norsko a Švédsko¹, mají dlouholetou tradici účastnit se mírových operací pod patronátem OSN. Zapojily se hned na samém začátku v roce 1956. Do konce studené války přispěly více než 25 % veškerého personálu v rámci mírových operací a jejich *Nordic Stand-by Forces Manual*, známější spíše jako modrá kniha [blue book], se stala velice přínosnou i za hranicemi vlastního regionu. Po skončení studené války počet mírových operací prudce vzrostl, a tím se změnil i jejich charakter. Operace se staly mnohostrannou záležitostí, což vyústilo v nutnost širší spolupráce vojensko-civilních aktérů. Na mírových misích začalo participovat stále více zemí, včetně světových velmocí a rozvojových států. Tím pádem severské státy ztratily svou dominanci, neboť z hlediska kapacity už nemohly dál být tahouny operací. Zároveň dochází k proměně samotného konceptu mírových operací a dalších mezinárodních organizací, mezi nimi i Severoatlantické aliance a Evropské unie. Pro severské státy se tak otvírá nová možnost, jak mohou navázat na úspěšný model mírových operací z dob studené války.

Ačkoli se problematice mírových operací z hlediska severských států věnuje několik výzkumníků především z univerzit v severní Evropě, mimo region je to spíše okrajové téma, v České republice dosud nezpracované. Severští badatelé se zaměřují především na zapojení těchto čtyř v konkrétních mírových misích OSN, případně s přesahem do Severoatlantické aliance. Srovnání modelu se současnou situací včetně zapojení do misí Evropské unie už ovšem není předmětem jejich výzkumu.

Výzkumný cíl mé práce je analýza postupné proměny severského modelu mírových operací, a to od počátku studené války až do současnosti ve třech různých mezinárodních organizacích. Bakalářská práce se snaží odpovědět na otázku, jak se postupem času vyvíjela participace severských států na mírových operacích OSN, NATO a EU.

¹ Island se začal aktivně účastnit mírových operací až v roce 2003 (Andersson, 2007, s. 476). Proto není předmětem této analýzy.

Současně práce analyzuje, zda byly severské státy schopné navázat na již zmíněný úspěšný model mírových operací fungující během studené války a v jakých konkrétních oblastech byly, co se účasti týče, nejaktivnější.

Práce je rozdělena celkem do čtyřech kapitol, z čehož první dvě jsou teoretické a zbylé dvě pak představují vlastní analýzu. První kapitola využívá teorii nového institucionalismu, neboť ta považuje stát za aktéra, který dokáže ovlivnit tvorbu institucí skrze artikulaci norem. Podobně jako ostatní malé státy severské státy zdůrazňují nutnost řešení sporů dle mezinárodního práva a jsou tak označovány za tzv. normativní podnikatele v oblasti prevenci konfliktů. Jejich zájem v této oblasti podtrhuje vysoké nasazení severských států v mírových operacích, především pak v období studené války. Druhá kapitola se zabývá samotným konceptem mírových operací, zejména pak jeho institucionální proměnou, která výrazně ovlivnila další účast severských států v mírových misích. Třetí kapitola analyzuje severský model během studené války. Zároveň vysvětluje dopad zvolené bezpečnostní politiky na účast v mírových operacích po pádu železné opony. Čtvrtá kapitola pak představuje analýzu participace severských států na mírových misích v podobě kvantitativních dat.

Cíle práce a její struktura se odlišuje od odevzdaných tezí. Původně zamýšleným cílem bylo zjistit, jaký vliv měl již zmíněný manuál [blue book] na budoucí mírové operace v rámci OSN, a zda obranná iniciativa NORDEFECO dokáže navázat na historicky úspěšný severský model mírových operací. Nicméně zde představované limity, co se týče zdrojů z hlediska jazykové bariéry a dostupnosti pramenů, by byly pro kvalitní analýzu nepřekonatelné.

Teoretický základ mé práce tvoří teorie nového institucionalismu, kterou představili autoři James March a Johan Olsen v článku *The New Institutionalism: Organizational Factors in Political Life* [1984] zdůrazňujícím význam institucí v reakci na rychle se rozvíjející integrační proces. Pro severské státy jsem zvolila tzv. koncept malých států [small states], jež jako první výrazně zpracovala Annetta Baker Fox ve své práci *The Power of Small States: Diplomacy in World War II* [1959], kde na konkrétních příkladech vysvětluje, jakým způsobem mohou dosáhnout malé státy vlivu ve světovém dění. Její myšlenku dále rozvedl Maurice East v článku *Size and Foreign Policy Behaviour: A Test of Two Models* [1973], kde podrobně shrnuje zahraniční politiky malých států a tomu odpovídající chování v mezinárodních organizacích. V druhé části teorie pak pracuji

s konceptem mírových operací. Typologie misí je pak v literatuře reflektována z různých přístupů; kolektiv Bellamy, Williams a Griffin v knize *Understanding Peacekeeping* [2004] rozděluje operace podle vlivu ve světové politice, naopak Marrack Goulding v článku *The Evolution of United Nations Peacekeeping* [1993] pracuje s funkcionálním dělením. Severský model poprvé nastínil Per Haekkerup v článku *Scandinavia's Peace-Keeping Forces for U.N.* [1964]. Nejucelenější pohled na tuto problematiku pak přináší Peter Viggo Jakobsen v publikaci *Nordic Approaches to Peace Operations: A New Model in the Making*, kde se zaměřuje především na adaptaci severských států na současné mírové operace.

Vzhledem k výzkumným cílům práce jsem jako metodologický rámec zvolila komparativní případovou studii. V teoretické části jsem vycházela především z knižních a časopiseckých zdrojů, okrajově také z novinových článků a oficiálních dokumentů konkrétních organizací. V rámci vlastní analýzy pak šlo především o kvantitativní zdroje vycházející z databází *United Nations Peacekeeping* a *Réseau de recherche sur les opérations de paix* spolu se statistikami NATO, EU a OSN, které byly podpořené argumentací převzatou z kvalitativních zdrojů, a to především z knih a odborných časopisů. Právě u pramenů se nejvíce projevují limity této práce, neboť kvůli jazykové bariéře nemohu využívat zdroje v dánštině, finštině, norštině a švédštině. Zároveň každá organizace používá odlišnou metodu vedení statistik a v současné době není k dispozici veřejně přístupná databáze, která by umožnila tyto rozdílnosti vyrovnat.

1. TEORETICKÉ A KONCEPTUÁLNÍ ZAKOTVENÍ PRÁCE

1.1 Teorie nového institucionalismu

Institucionální přístup k politologii převažoval až do 50. let minulého století. Populární byl především ve Spojených státech, kde se politická věda zaměřovala především na vymezení ústavního charakteru spolu s rolí institucí ve státě (Říchová, 2000, s. 29). Tento předchůdce nového institucionalismu, tzv. starý institucionalismus, byl v podstatě jediným přístupem do nástupu behaviorismu (Fiala, 2007, s. 134).

Nový institucionalismus se objevuje v politické vědě na přelomu 70. a 80. let 20. století, kdy se naplno rozvíjí obavy, že dosavadní přístupy nevěnovaly pozornost praktické roli státu (Rosamond, 2000, s. 114). Významnou publikací se stal článek *The New Institutionalism: Organizational Factors in Political Life* (1984) od autorů Jamese Marche a Johana Olsena. Ti kritizovali behavioristický přístup, který odsunul studium institucí na vedlejší kolej (March a Olsen, 1984, s. 734). Tento nový přístup přináší některé nové směry, zejména teoreticko-empirické, stále si ale zachovává určité prvky starého institucionalismu (Peters, 2005, s. 1). Nový institucionalismus lze chápat jako pokus o revitalizaci starého proudu. Zastánci nového přístupu kladou důraz na neformální zvyky politické instituce, nicméně stále berou v úvahu aspekty starého institucionalismu, tedy normy a strukturu (Lane a Ersson, 2000, s. 31).

Zatímco starý institucionalismus vidí instituce jako statické politické organizace, neoinstitucionalismus pojímá instituce jako jasně daný, opakující se model chování (Fiala, 2007, s. 130-131). Důležitým prvkem je v tomto případě autonomie institucí, neboť stát je v neoinstitucionalismu brán jako aktér, který je ovlivňován společností, ale zároveň ji ovlivňuje (March a Olsen, 1984, s. 738), a tento přístup se tak stává alternativou vůči realismu, který počítá s anarchickým světovým řádem (Drulák, 2003, s. 150). Z hlediska nového institucionalismu tedy mezinárodní systém není výsledek distribuce moci, ale mírou institucionalizace, která systém hierarchizuje a napomáhá k jeho větší stabilitě (Fiala, 2007, s. 129).

1.1.2 Dělení nového institucionalismu

Nový institucionalismus lze ještě dále rozdělit na tři různé přístupy (Rosamond, 2000, s. 114). Historický institucionalismus, který studuje význam událostí a jejich následnosti spolu s analýzou působení institucí napříč časovým rozmezím (Skovajsa, 2006, s. 890-

891). Sociologický institucionalismus zkoumá instituce jako soustavu neformálních zvyklostí (Peters, 2005, s. 116). Racionální institucionalismus vznikl v souvislosti s výzkumem amerického Kongresu, respektive jeho stability během několika volebních období. Racionální přístup chápe instituce jako souhrn rozhodování, který dokáže aktéry přinutit ke změně strategie tak, aby se nechovali čistě podle sobeckých zájmů (Fiala, 2007, s. 142).

1.1.3 Zapojení severských států do mírových operací z hlediska nového institucionalismu

Teorie nového institucionalismu umožňuje sledovat jak konkrétní instituce, respektive procesy v nich zakotvené ovlivňují chování aktérů (Pierson 1996, s. 126-127). S ohledem na výzkumné otázky se mi tak tato teorie zdá jako nejvhodnější teoretické zakotvení, neboť vysvětluje, jakým způsobem reagovaly severské státy na postupnou změnu konceptu mírových operací.

Co se týče tvorby evropské politiky, severské státy se zdají být soudržným blokem. Vzhledem k tomu, že v historii zkoumaly a vytvářely odlišné alternativy evropské integrace, jsou severské státy některými označovány za „jiné evropské společenství“ nebo za „neochotné Evropany“. Instituce jako Evropská unie je pro severské státy důležitá, neboť jim umožňuje získat vliv v oblastech, kde mají odborné kapacity. Nicméně integrace se pomalu dostává do fáze, kdy vybízí severské státy k jejich reorganizaci. Z hlediska historického institucionalismu přináší institucionalizace zúčastněným stranám náklady, které se navíc časem zvyšují. Jestliže je tedy instituce jednou zřízena, jsou zde logické argumenty k její obhajobě, a pokud kritický bod nedosáhne určité hranice, lze předpokládat, že se aktéři budou držet této historické cesty (Grøn et al., 2015, s. 2-5).

Podle Jakobsena byly náklady severských států na mírové operace dříve zanedbatelné, nicméně s příchodem nové éry mírových operací se náklady zvyšují. Současné mise vyžadují větší kontingent, lepší logistickou podporu, těžší vybavení a také vyšší míru interoperability. Náklady se proto pro Finsko, Norsko a Švédsko zvýšily od dob studené války na pětinasobek, u Dánska dokonce na desetinásobek (Jakobsen, 2006b, s. 386-390).

Jak popisuje Birger Heldt v profilu Švédska jako přispěvatele k mírovým operacím, země nemá na operacích žádný ekonomický zájem, nicméně vzhledem k institucionálním důvodům uvádí jako jednu z příčin participace na operacích zlepšení operačních

zkušeností švédských ozbrojených sil (Heldt, 2012). Stejně důvody uvádí také Dánsko (Jakobsen, 2016a), Finsko (Salonius-Pasternak, 2012) i Norsko (Kjeksrud, 2016).

Ačkoli na začátku 90. let prodělaly mírové operace několik zásadních transformací, mise ve Rwandě (UNAMIR), Jugoslávii (UNPROFOR) a Somálsku (UNOSOM II) se staly terčem kritiků, kteří tvrdili, že mírové jednotky nebyly schopné vytvořit prostor pro mírová jednání a že operacím nebyla vyjádřena dostatečná politická podpora (United Nations Peacekeeping, 2018a).

I přes zvyšující se náklady a kritiku ze strany ostatních mezinárodních aktérů severské státy dále působí v mírových operacích (United Nations Peacekeeping, 2018b).

1.2 Koncept malých států

Teorie nového institucionalismu je zvláště vhodná v případě studia zahraniční politiky u demokratických států, neboť zachycuje, jakým způsobem zasahují institucionální změny jednak v rámci státu, ale i ve společnosti. Instrukce vymezují repertoár politických nástrojů, čímž donutí aktéry soustředit se, respektive používat právě tyto konkrétní prostředky (Elman, 1995, s. 181-182). Pomocí instrukce mohou aktéři artikulovat své zájmy a ovlivňovat směr fungování jinak nezávislých politických institucí (Fiala, 2007, s. 137). Neoinstitucionalismus hledá vysvětlení vlivu státu na instrukce, a naopak skrze normy, pravidla a postupy, které určují chování aktérů (Baillie, 1998, s. 197).

Vzhledem k tomu, že instrukce mají tendence působit stabilním dojmem, je možnost obrátit pozornost na individuální reakce. Tento přístup tak směřuje k analýze zahraniční politiky směrem k tzv. normativní podnikatelům, kde se aktéři mohou spolehnout na instrukcionální funkce, a tím pádem posílit vlastní bezpečnostní agendu (Elman, 1995, s. 186). Na instrukce lze tedy pohlížet jako na prostor, respektive jakousi arénu, kde se pomocí norem a struktur sdružují státy do skupin, což vyústí ve zvýšení konsenzuálního jednání v dané instituci (Schwartz, 1994, s. 529).

Jakožto menší státy potřebují severské země pro uplatnění své role normativních podnikatelů arénu, ve které by se mohly uplatnit. Tu pro ně představují mezinárodní organizace, kde se normy stávají instrukcemi (Björkdahl, 2013, s. 328). Tyto organizace, jako například EU, mají tendenci upřednostňovat malé státy. Bez ohledu na velikost jsou v ní všechny členské státy zastoupeny v rozhodovacích systémech, které stojí na principu rovnosti (Baillie, 1998, s. 198).

Tato normativní koncepce politiky se stala součástí zahraniční politiky menších států, které spíše než na maximalizaci síly kladou důraz na identitu. K těmto malým státům, které zdůrazňují nutnost dodržování norem, se v mezinárodních vztazích řadí právě severské státy; respektive jsou označovány za tzv. normativní podnikatele, kteří tyto normy tvoří a v rámci organizace za ně lobbují. Tento přístup pomáhá menším státům získat lepší postavení, malé státy mají oproti velmocím výhodu v tom, že skupina lidí tvořící jejich zahraniční politiku je méně početná, a proto je jejich politika více konsenzuální a mohou si tak udržet roli těchto normativních podnikatelů (Ingebritsen, 2006, s. 273-282). V 70. letech se zaměřil neoinstitucionalismus na stát jako aktéra, jehož považuje za schopného ovlivnit dění při tvorbě institucí (Fiala, 2007, s. 148). Pokud se normy institucionalizují, mohou se dokonce stát základem normativního rámce v mezinárodní organizaci, jako k tomu došlo v případě severskými státy proklamované prevenci konfliktů, která se stala pilířem v OSN a EU (Björkdahl, 2013, s. 331).

1.2.1 Historický vývoj studia malých států

Důležitým milníkem ve vnímání moci a velikosti státu se stal Vídeňský kongres v první polovině 19. století. Zde se poprvé objevují termíny velmoc [powers] a malé státy [small states] podle vlivu, který státy měly na průběh kongresu. Studium malých států bylo během 18. a 19. století doménou zejména německých autorů (Nuemann a Gstöhl, 2004, s. 3-7). Průlomovou publikací ve studiu malých států se však stala kniha Annety Baker Fox *The Power of Small States: Diplomacy in World War II* z roku 1959, kde studuje pětici evropských států [Dánsko, Finsko, Španělsko, Švédsko a Turecko]. Fox přichází s myšlenkou, že pouze geografická rozloha států není rozhodující, tedy i menší státy mohou výrazněji zasahovat do světového dění (Baker Fox, 1959, s. 105).

Na tuto studii později navázali další autoři v 60. letech, kteří dále rozvedli tento argument (Bailes, 2015, s. 23-24). Právě během 60. a 70. let vrcholí dekolonizační proces, zároveň tedy dochází k jakési restauraci nacionalismu a Organizace spojených národů podporuje princip sebeurčení národů. V 80. letech autoři začali o toto téma ztrácet zájem, nicméně rozpad Sovětského svazu a Jugoslávie v 90. letech opět přitáhl jejich pozornost (Kassimeris, 2009, s. 86-87).

1.2.3 Definice malých států

Samotné vymezení konceptu malého státu je problematické, jelikož koncept států není možné jednoduše vymezit na malé a velké. Část autorů se přiklání k objektivním

kritériím, tedy rozdělení států podle rozlohy nebo počtu obyvatel, zatímco ostatní se zaměřují na jejich vliv v mezinárodním prostředí (Baehr, 1975, s. 459-460). V tomto případě hovoříme o relativní velikosti státu (Panke, 2012, s. 315). Malostí tedy rozumíme nedostatek schopnosti ovlivňovat jednání druhých (Druláková a Drulák, 2007, s. 60). Malým státem se tak může stát v podstatě jakýkoli stát, který se nachází v podřadném postavení vůči jinému státu (Knudsen, 2002, s. 184).

1.2.4 Kvantitativní přístup

Při rozlišení států lze obecně použít dva základní přístupy; kvantitativní a kvalitativní, respektive absolutní a relativní. Kritéria kvantitativního [absolutního] přístupu se ještě dělí na objektivní a subjektivní. Mezi objektivní parametry patří:

1. počet obyvatel
2. rozloha
3. vojenská síla
4. ekonomická síla

Autoři první generace stanovují hranici malého státu na 1,5 milionu obyvatel (Zemanová et al., 2015, s. 8), na druhé straně politolog David Vital hovoří o malých státech v případě 10-15 milionů obyvatel, naproti tomu u rozvojových států se hranice pohybuje kolem 20-30 milionů obyvatel (Nuemann a Gstöhl, 2004, s.8). Počet obyvatel však může značně ovlivnit postavení státu v mezinárodních organizacích, příkladem může být hlasování v Radě EU, kde se za malé státy považují ty, které mají menší počet hlasů, než je průměr (Zemanová et al., 2014, s. 5). Rozloha státu je nejméně používaným kritériem, důležitější je samotná geografická poloha (Druláková, 2014, s. 111). Malé státy mají omezenou vojenskou sílu a od toho se odvíjí strategie jejich obranné politiky (Keohane, 1969, s. 293). Zásadní kritérium je ekonomická síla státu, pro její určení existuje řada měřítek: míra zadlužení, hrubý domácí produkt nebo míra konkurenceschopnosti (Druláková, 2014, s. 111). I zde se nabízí několik postupů, Karl Deutsch například označil za malé státy ty, jejichž HDP nedosahuje 1 % toho světového (Baehr, 1975, s. 460).

Subjektivní kritéria jsou postavena na názorech domácích politických lídrů, zahraničních pozorovatelů, odborníků a také obyvatel daného státu. Podle těchto měřítek je stát definován jako malý v případě, že političtí představitelé státu poukazují na fakt, že samostatně, respektive v malé skupině nedokáží ovlivnit tok mezinárodní politiky a

zároveň pokud uznají, že nejsou schopni zajistit bezpečnost pouze na základě vlastních prostředků, a tedy se spoléhají na vnější pomoc (Druláková a Drulák, 2007, s. 62).

1.2.5 Kvalitativní přístup

Kvalitativní přístup nám jasně nezodpoví otázku, zda je stát malý nebo velký, protože vždy záleží na daných okolnostech, tedy na zkoumaném vztahu a zároveň na subjektech vztahů (Druláková a Drulák, 2007, s. 63). Kvalitativní přístup ale bere v úvahu důležitá kritéria, jako je kvalita zahraniční politiky nebo politická kultura dané země. V konkrétním smyslu může tedy být stát vnímán jako malý stát, na druhé straně v mezinárodně-politickém, respektive mezinárodně-ekonomickém prostoru se může jednat o stát větší nebo velký (Had a Kotyk, 1998, s. 10). Příkladem může být Polsko, které se v poměru k Ruské federaci jeví jako malý stát, nicméně vzhledem k Litvě se jedná o stát velký a mocný (Knudsen, 1996, s. 5).

1.3 Chování malých států

Jak už bylo naznačeno výše, malé státy se v mezinárodním prostoru vyznačují určitým typem chování (East, 1973, s. 558). Malé státy jsou závislé, jak ekonomicky, tak vojensky, a proto je v jejich zájmu se aktivně účastnit v mezinárodní politice. Historicky je prokázáno, že malé státy jsou více přizpůsobivé k vnějším socioekonomickým změnám, neboť na malém teritoriu se změna realizuje snáz (Had a Kotyk, 1998, s. 13-14). Malé státy jsou v mezinárodních vztazích zranitelné, protože jsou nuceny podřizovat se silnějším státům. Tato zranitelnost se tak promítá do jejich zahraniční politiky, kde se snaží s tímto hendikepem vyrovnat (Zemanová et al., 2015, s. 7-8).

Druláková a Drulák (2007, s. 64-65) a East (1973, s. 557) shrnují chování malých států takto:

1. Malé státy jsou charakteristické obecně nízkou účastí v mezinárodním dění, ale vyznačují se vysokou aktivitou v mezinárodních organizacích, která je pro ně prestižní záležitostí.
2. Malé státy artikulují nutnost právních norem, z jejich hlediska je nutné řešit konflikty podle mezinárodního práva. Ozbrojené konflikty malé státy odsuzují.
3. Malé státy zaujímají morální a normativní pozici v mezinárodních vztazích.
4. V případě mocenské rovnováhy se malé státy spíše připojí k silnější straně, respektive k silnější alianci.

5. Malé státy se orientují na regionální spolupráci.
6. Malé státy utvářejí v mezinárodních organizacích koalice tak, aby v případě nutnosti mohly přehlasovat mocnosti.

Samostatnou kapitolou jsou pak bezpečnostní hrozby, malé státy platí v mezinárodním prostředí spíše za spotřebitele světové bezpečnosti než za její stvořitele (Vandenbosch, 1963, s. 301). Z hlediska politicko-bezpečnostních opatření mají malé státy v podstatě čtyři možnosti, jak postupovat. První z nich je vytvořit bilaterální aliance s jednou z mocností (Wiberg, 1996, s. 36). Mocnost je v tomto případě jakýmsi štítem, který brání malý stát před vnějším světem (Kassimeris, 2009, s. 94). Druhou možností je členství v mnohostranné alianci spolu s jednou nebo více mocnostmi, kde je malý stát na chráněn a zároveň získá v alianci jistý vliv (Zemanová et al., 2015, s. 10). Třetí eventualitou je aliance dvou a více malých států, která má výhodu v tom, že díky nepřítomnosti velkých mocností na sebe aliance nestrhává příliš pozornosti (Wiberg, 1996, s. 37). Poslední alternativou je neutralita. Tato strategie je využívána s cílem vyhnout se všem ozbrojeným konfliktům, vyjma sebeobrany (Druláková a Drulák, 2007, s. 68), nicméně po konci studené války je tento koncept spíše na ústupu (Had a Kotyk, 1998, s. 12). V případě neutrality aktér usiluje o svůj vliv na mezinárodním poli bez nátlaku na ostatní. Neutralita je typická spíše pro menší státy, protože ty mají užší zahraničněpolitický rámec (Zemanová et al., 2015, s. 12).

1.4 Severské státy jako malé státy

1.4.1 Objektivní kritéria

Finsko zaujímá rozlohou celkem 338 145 km² (The World Factbook 2018a), což z něj činí spíše stát střední velikosti (Had a Kotyk, 1998, s. 10). Jak už bylo zmíněno výše, rozloha patří mezi nejméně používaná kritéria (Druláková, 2014, s. 11). Důležitějším měřítkem v tomto případě je počet obyvatel, kde Finsko s populací 5 537 364 (The World Factbook 2018a) splňuje kritérium podle Davida Vitala, kdy je rozvinutý stát považován za malý v případě, že nemá více než 15 milionů obyvatel (Nuemann a Gstöhl, 2004, s. 8). Tomu odpovídá i zařazení Finska mezi malé státy v rámci hlasování Rady EU, kdy má Finsko 7 hlasů (Panke, 2015, s. 59). Podle Karla Deutsche může být stát považován za malý, pokud se podílí méně než 1 % na světovém HDP (Baehr 1975, str. 460). Hrubý domácí produkt Finska představuje 0,19 % celkového HDP, přičemž výdaje na armádu tvoří 1,26 % celkového HDP (The World Factbook 2018a).

Dánsko by se s rozlohou 43 094 km² [nezahrnující Faerské ostrovy a Grónsko] a populací 5 809 502 obyvatel také zařadilo mezi malé státy (The World Factbook 2018b). Stejně jako Finsko, i Dánsko se řadí v Radě EU mezi státy disponující 7 hlasy (Zemanová et al., 2014, s. 5). Dánsko se podílí na světovém HDP celkem 0,23 %. Výdaje na obranu Dánska představují 1,21 % jejich HDP (The World Factbook 2018b).

Podobně jako Finsko je Norsko se svojí rozlohou 323 802 km² velikostně stát střední velikosti, ale s počtem obyvatel 5 372 191 (The World Factbook 2018c) splňuje podmínku pro hranici 15 milionů pro rozvinutý stát. Norský hrubý domácí produkt představuje 0,3 % světového HDP, přičemž armádní výdaje tvoří 1,61 jejich HDP (The World Factbook 2018c).

S celkovou rozlohou 450 295 km² a počtem obyvatel 10 040 995 (The World Factbook 2018d) je Švédsko největším severským státem, nicméně i tak patří co do populace mezi malé státy. Tomu odpovídá i počet hlasů v Radě EU, kde má Švédsko 10 hlasů (Zemanová et al., 2014, s. 5). Celkově se Švédsko podílí 0,46 % na světovém hrubém domácím produktu, výdaje na obranu představují 1 % jejich HDP (The World Factbook 2018d).

Z hlediska objektivních kritérií lze čtveřici severských států považovat za malé státy, ačkoli rozlohou, s výjimkou Dánska, se jedná o státy střední velikosti. Nicméně ani jeden ze států nepřesahuje hranici 15 milionů obyvatel a žádný se nepodílí svým hrubým domácím produktem na světovém HDP více než 1 %.

1.4.2. Subjektivní kritéria

Podle subjektivních měřítek záleží na přesvědčení jednak obyvatel dané země, ale zejména jejich představitelů a dalších účastníků mezinárodních vztahů. Jde tedy především o to, jak je stát vnímán v očích veřejnosti. Norsko a Finsko byly již od svého vzniku považovány za státy malé, naproti tomu Dánsko a Švédsko byly během 17. a 18. století považovány za evropské mocnosti, malými se staly až během 20. století (Archer, 2014, s. 96). Finský politolog Kari Mötölä klasifikuje severské země jako malé státy, které čelí paradoxnímu postavení, kdy jsou brány za periferii západní Evropy, zároveň jsou ale považovány za centrum v širším rámci severní Evropy (Mötölä, 1996, s. 152).

Ačkoli rozlohou patří Finsko mezi největší evropské země, v mnoha ohledech je příkladem malého státu. Přestože během meziválečného období byla identita Finska jako

malého státu spíše upozaděna, po druhé světové válce se zahraniční politika Finska změnila s nástupem prezidenta Paasikiviho, který zdůrazňoval postavení Finska jako „malého státu nacházejícího se vedle světové mocnosti“ (Browning, 2006, s. 674-675). Právě bývalý prezident Kekkonen ve 40. letech, tehdy ještě jako opoziční politik, vyjádřil ve své knize úvahu o tom, že malé státy jako Finsko by měly podporovat aliance velmocí, a zajistit si tak budování vlastní ekonomiky a kultury. Na Kekkonena později navázali další autoři, kteří se vyjadřovali o Finsku jako o malém státu jakožto odvozeného subjektu, který má geograficky blízko ke světové mocnosti – Sovětskému svazu, a zároveň vnímali Finsko jako malý stát v očích samotných Finů (Medvedev, 1998, s. 179-180). Po studené válce Finsko hrálo relativně významnou roli v evropské integraci, kde v kontextu Evropské unie zaujalo roli liberálního malého státu. Podobně se vyjádřil i Ole Norrback, bývalý finský ministr pro evropské záležitosti, když řekl, že není důležité, zda jste malým, nebo velkým státem, pokud dokážete přijít s neutřelými nápady (Browning, 2006, s. 678-680). Podobně se vyjádřil i současný finský prezident Sauli Niinistö v září roku 2012 na Valném shromáždění OSN, kdy řekl, že „*Finsko jako malý stát, kde žije pouze pět miliónů lidí, potřebuje světový řád, který respektuje mezinárodní právo a dodržuje Chartu OSN*“ (President of the Republic of Finland, 2012).

Ztráta Šlesvicko-Holštýnska a také část dnešního Norska během Vídeňského kongresu srazila Dánsko na pozici malého slabého státu, který neměl kapacitu vést aktivní politiku ani prostor pro ovlivnění mezinárodního řádu. Podobně jako další země, Dánsko přijalo postavení malého státu a stalo se neutrálním aktérem, jehož diplomaté prosazovali oslabení klasické hard-power (Pedersen, 2018, s. 451-454). Ještě před koncem studené války dochází v Dánsku ke změně zahraniční politiky, bezpečnostní hrozby se změnily a Dánsko už odmítalo být malým opomíjeným státem v rámci NATO (Archer, 2014, s. 102). Nicméně i tak dánští představitelé hovoří o Dánsku jako o malém státu. Bývalý ministr zahraničních věcí a současný ministr financí Dánska v červnu roku 2017 při vyjednávání o brexitu řekl směrem k zástupcům Velké Británie, že „*existují dva typy evropských zemí, malé státy a země, které si ještě neuvědomily, že jsou malé*“ (Murphy, 2017). Podobně se také vyjádřil další bývalý ministr zahraničních věcí Martin Lidegaard ve svém projevu na půdě Kodaňské univerzity, když řekl že „*Dánsko jakožto malá země potřebuje silnou EU, abychom se mohli podílet na rozhodnutí, které se týkají nás všech*“ (Ministry of Foreign Affairs of Denmark, 2014) a ve svém novoročním projevu v lednu

roku 2018 také premiér Dánska Lars Løkke Rasmussen, když zmínil, že je „*pyšný na svou malou zem*“ (The Prime Minister's Office, 2018).

Během studené války Norsko stavělo svou zahraniční politiku jako politiku malého státu s omezeným vlivem na mezinárodní vztahy, které určují jeho ekonomiku a bezpečnost. Ačkoli se v zahraniční politice země střídaly neutrální a realistické přístupy spolu s idealismem, identita malého norského státu hrála, respektive hraje klíčovou roli dodnes. Norský diplomat a politolog Jan Egeland vydal v roce 1988 knihu s názvem *Impotent Superpower – Potent Small State*, kde srovnává přístup Spojených států amerických a Norska k humanitárním intervencím (Stokke, 2014, s. 213-215). Tuto rétoriku malého státu potvrzují slova současné předsedkyně vlády Norska Erny Solberg, která se v rozhovoru pro *Washington Post* přiznala k obavám, že Velká Británie nebude moci převzít norský model vzhledem k Evropské unii, neboť ten je uzpůsobený pro malé státy jako právě Norsko (Witte, 2016). Podobně se vyjádřil i norský král Harald, když řekl, že „*jsme možná malá země, ale zároveň také velká*“ (The Nordic Page, 2018), a s tím souzní i vyjádření bývalého singapurského prezidenta Tonyho Tana, že „*Norsko je příkladem pro další malé státy*“ (Lim, 2016).

Švédsko se začalo výrazněji projevovat jako malý stát během 60. let minulého století, kdy nastal dekolonizační proces. Švédsko se solidárně postavilo na stranu dalších malých států, a to zejména kritikou supervelmocí, která výrazně zazněla během debaty na Valném shromáždění OSN v roce 1963 a pokračovala i v 70. letech. Švédsko kritizovalo mocnosti, že jednání o odzbrojení nikam nevedou, a tím pádem ohrožují malé státy jakým je právě Švédsko (Tägil, 1981, s. 3-4). Annika Björkdahl tak označila Švédy jako tzv. normativní podnikatele, kteří rekonstruují svou národní identitu v souladu s univerzálními normami mezinárodního společenství. Švédsko jakožto malý neutrální stát je závislý na podpoře mezinárodního práva a organizací, tyto normy dále exportuje a z malého státu se stává morální mocnost (Björkdahl, 2013, s. 326). Tuto pozici Švédska jako malého státu bojující za morální hodnoty v mezinárodních organizacích potvrdil i bývalý švédský předseda vlády Fredrik Reinfeldt, který během návštěvy Baracka Obamy řekl: „*Ted' jste ve Švédsku, v malé zemi, která hluboce věří v OSN*“ (Hess, 2013).

1.4.3. Chování severských států

Severské státy jsou v odborné literatuře klasifikovány jako malé státy velmi často (Wiberg, 1996, s. 152; Bailes, 2015, s. 30; Had a Kotyk, 1998, s. 10). Severské země

v podstatě dodržují rámec, který říká, že malé státy jsou méně aktivní v mezinárodních vztazích, kdy se severské státy staví do role policy-takers, tedy jsou nuceny reagovat na současné trendy mezinárodních vztahů (Zemanová et al., 2015, s. 8). Nicméně jejich aktivita v samotných světových organizacích je velmi vysoká, během studené války patřily mezi nejaktivnější peacekeepery (Björkdahl, 2013, s. 326), velice činné jsou také v Arktické radě (Cela, 2011, s. 63), v Evropské unii (Panke 2012, s. 323; Jakobsen, 2009, s. 83) i Severoatlantické alianci (Archer, 2014, s. 101-103).

Dánsko, Finsko, Norsko a Švédsko také zaujímají normativní pozici (Bailes, 2015, s. 39; Björkdahl, 2013, s.330). Ze zapojení těchto čtyř zemí do mírových operací rovněž vyplývá jejich podpora řešit konflikty mírovou cestou (Cela, 2011, s. 58; Browing, 2006, s. 678; Pedersen, 2018 s. 459).

Vzorec chování malých států v případě mocenské rovnováhy kopírují severské země jen z části. Zatímco Norsko a Dánsko se staly zakládajícími členy Severoatlantické aliance v roce 1949 (Archer, 2014, s. 96), Švédsko a Finsko zůstaly po dobu studené války neutrálními státy (Wiberg, 1996, s. 36).

Severské státy se silně orientují na regionální spolupráci, ať už se jedná o takřka severskou frakci v rámci mírových operací OSN (Archer, 2014, s. 105), nebo kooperace severských zemí v Arktické radě (Cela, 2011, s. 63). Čtveřice států také založila několik organizací; například Severskou radu (Bailes, 2015, s. 30) či Radu států Baltského moře (Mötölä, 1996, s. 162). Za zmínku také stojí již zaniklá organizace působící v letech 1930-1940, Oslo aliance (Van Roon, 1996, s. 42). V současné době například severské státy spolupracují na tzv. Haga procesu civilní bezpečnosti (Bailes, 2015, s. 38).

2. KONCEPT MÍROVÝCH OPERACÍ

Přestože se koncept řešení mezinárodní krize objevil již ve starověkém Římě, koncept mírových operací byl ustanoven až během 50. let minulého století. Mírové mise byly vytvořeny v rámci studené války a jejich cílem je stabilizace konfliktní zóny pomocí neozbrojených či lehce ozbrojených složek současně s vytvářením neutrálního prostoru, kde může mezi soupeřícími stranami docházet k dialogu (Koko, 2012, s. 7-8). Koncept mírových operací však využívala už během 20. a 30. let 20. století Společnost národů. Mezinárodní vojenský personál působil jako neutrální složka ve snaze vytvořit vhodné podmínky pro mírová jednání mezi nepřátelými stranami, respektive měla za úkol pomoc při řešení konfliktů. První operací tohoto ustanovila Společnost národů v roce 1920 jako odpověď na spory Litvy a Polska o město Vilnius. Tyto principy a postupy byly později převzaty Organizací spojených národů a dále je implementovala (James, 1999, 154-160).

2.1. Mírové operace OSN

Mírové aktivity Organizace spojených národů lze rozdělit na několik typů. Agenda pro mír z roku 1992 rozlišuje preventivní diplomacii, peacemaking, peacekeeping a peacebuilding. Cílem preventivní diplomacie je zabránit eskalaci konfliktu, která by vedla ve vzájemný střet. Peacemaking zahrnuje aktivity OSN, kdy se pomocí mírových prostředků snaží dovést ke vzájemné dohodě. Peacekeepingem se rozumí samotné nasazení mírových jednotek v místě konfliktu. Poslední fází je peacebuilding, který má za úkol stabilizaci a obnovu území (Agenda for Peace, 1992).

Ačkoli je mír a bezpečnost podstatou Charty OSN, o samotném konceptu peacekeepingu se nezmiňuje. Respektive šestá kapitola Charty, hovořící o akcích při porušení a ohrožení míru, umožňuje Radě bezpečnosti řešit spory, které by mohly vést k nepokojům (Bureš, 2008, s. 16-17). Mírové operace jsou tedy chápány jako soubor technik a aktivit, jejichž cílem je koordinace při zvládnutí a řešení konfliktů (Goulding, 1993, s. 452). Tyto mise zahrnují vojenský personál s omezenými prostředky podléhající OSN a jsou zřízeny s cílem obnovit mír a bezpečnost v konfliktní zóně (Bureš, 2008, s. 20). Samotná definice mírové operace se v Chartě OSN nenachází (Zůna a Kosecová, 2014, s. 111)

Mírové operace jsou postavené na čtyřech pilířích: souhlas zúčastněných stran, kolektivní financování, vojenský i nevojenský personál je poskytován členskými státy OSN a použití síly jen v případě sebeobrany (Ryan, 2000, s. 28). Mezinárodní peacekeeping prošel od

dob svého vytvoření několika změnami. Nejen, že se počet operací od konce Studené války mnohonásobně zvýšil, především se změnila jejich samotná podstata, kdy se od zprostředkování míru a jeho pozorování transformovaly až na komplexní mise používající donucovací taktiky (Diehl, 1998, s. 33-34).

Typologie peacekeepingových operací závisí na autorech. Bellamy, Williams a Griffin rozlišují pět typů podle vlivu ve světové politice: 1. tradiční peacekeeping, 2. tranzitní mise, 3. širší peacekeeping, 4. operace na prosazování míru a 5. operace na podporu míru (Bellamy et al., 2004, s. 5-6). Naproti tomu Goulding se dívá na mise spíše z hlediska jejich funkce. Rozdělil je do šesti různých skupin: 1. preventivní nasazení, 2. tradiční peacekeeping, 3. mise podporující implementaci dohod, 4. operace zahrnující humanitární pomoc, 5. rozmístění sborů OSN při kolapsu státních institucí, 6. vynucení příměří. Přičemž autor sám tvrdí, že poslední dvě zmíněné skupiny svým rámcem koncept peacekeepingu přesahují (Goulding, 1993, s. 456-459).

2.1.1 Tradiční peacekeeping

Tradiční peacekeeping se stal východiskem pro všechny ostatní typy. Koncept vychází ze tří základních prvků: souhlasu, nestrannosti a minimálního použití síly, přičemž tradiční model peacekeepingu zahrnuje mnoho aktivit, od prostého pozorování, přes fact-checking až po dohlížení nad příměřím (Bellamy et al., 2004, s. 95-97). Výchozím bodem těchto mírových operací byl předpoklad, že státy jsou ochotné uznat globální autoritu, která je podporována neutrálními vojsky. Cílem proto bylo moderovat konflikt bez zapojení světových mocností, mírové operace z hlediska tradičního pojetí tedy usilují o vytvoření prostoru pro politické řešení sporu (Fortier, 2001, s. 42).

Tento tradiční koncept vytvořili společně bývalý generální tajemník OSN Dag Hammarskjöld a bývalý kanadský premiér Lester B. Pearson na počátku Suezské krize v roce 1956 (Bureš, 2008, s. 25). Ačkoli podle oficiálních zdrojů je za první peacekeepingovou operaci považována Mise OSN dohlížející na příměří [UNTSO] ustanovená v květnu roku 1948 pro oblast Středního východu (United Nations Peacekeeping, 2018c), která dohlížela nad příměřím mezi Izraelem a jeho arabskými sousedy (Goulding, 1993, s. 452), právě ustanovení Pohotovostních jednotek OSN [UNEF I] je považováno za první plnohodnotnou peacekeepingovou misi, neboť právě ona definovala pět základních principů tradičního peacekeepingu: souhlas zúčastněných stran, použití síly jen v případě sebeobran, dobrovolné zapojení členských států do mise,

zásada nestrannosti a kontrola operací Generálním tajemníkem OSN (Bureš, 2008, s. 25-27). Pearson za tento model mírových misí obdržel Nobelovu cenu míru (Fortier, 2001, s. 42).

Tradiční přístup k mírovým operacím trval téměř 35 let, přičemž období během let 1956 až 1974 je často referováno jako zlatá doba peacekeepingu, kdy během 18 let OSN zřídila deset mírových misí, které byly nápomocné zejména v rámci regionálních konfliktů na Blízkém východě (Goulding, 1993, s. 452). Principy definované v rámci tradičního peacekeepingu jsou považované za zásadní i pro současné mise. Nicméně ve vztahu ke komplexnějším operacím se objevovala kritika, že peacekeepingové operace nedosahují vytyčených cílů, respektive nejsou schopné řídit tyto komplexní mise, a tím pádem nevedou k dlouhodobějšímu řešení konfliktu (Bellamy et al., 2004, s. 109-110). Nicméně i tak skrze mírové mise mohla OSN částečně plnit svou roli v oblasti kolektivní bezpečnosti (Bureš, 2008, s. 27).

2.1.2 Tranzitní operace

Zatímco tradiční peacekeepingové operace jsou zřízeny pro období mezi příměřím a politickou úmluvou, tranzitní mise jsou ustanoveny po dosažení příměří a vzájemné dohody. Role peacekeeperů je tedy dohlížet na implementaci daných dohod s cílem dosáhnout stabilního míru. Tranzice tu probíhá na dvou úrovních, jednak samotný politický přechod státu a zároveň tranzice ve smyslu jasného začátku a konce operace, kdy mírové jednotky opouští území většinou v případě konání svobodných voleb, popřípadě vyhlášení nezávislosti (Bellamy et al., 2004, s. 111-112). Rozmach tranzitních operací nastal ke konci 80. let minulého století zejména v souvislosti s regionálními konflikty. Personál jednak převzal některé praktiky z tradičního peacekeepingu, ale obecně se staly náročnějšími, neboť zahrnovaly nejen kontrolu nad příměřím a demobilizaci vojsk, ale i administrativní prvky, jako kontrolu voleb či dohled nad policejními složkami (Goulding, 1993, s. 457).

2.1.3 Širší peacekeeping

Širší pojetí peacekeepingu je jakousi druhou generací navazující na tradiční přístup. Tento nový koncept se snažil stanovit pravidla pro uskutečnění mírových operací na základě souhlasu zúčastněných stran, nicméně v některých případech není souhlas nutný (Farrell, 2007, s. 316), což může být v rozporu s proklamovanou nestranností mírových sborů. Na rozdíl od mírových operací zřízených v rámci první generace, tyto mise mají mnohem

komplexnější charakter (Bellamy et al., 2004, s. 129-133). Z tohoto důvodu se také došlo k navýšení nejen vojenského, ale i civilního personálu (Bureš, 2008, s. 42). Použití síly není limitováno pouze na případ sebeobrany, ale i pro případ vynucení podmínek stanovených v rámci mandátu (Farrell, 2007, s. 316).

2.1.4 Operace na prosazování míru

Přestože v současné době občasně dochází k zaměňování operací na prosazování míru za koncept širšího peacekeepingu, tyto mise se vyznačují charakteristikami, které je odlišují od ostatních operací a které jsou vymezené kapitolou VII Charty OSN. Rada bezpečnosti má pravomoc určit, zda došlo k porušení mezinárodního míru a následně zavést opatření, která povedou ke znovu prosazení míru v dané oblasti (Bellamy et al., 2004, s. 146-147). Tyto operace lze zřídit i bez souhlasu zúčastněných stran v konfliktu (Zůna a Kosecová, 2014, s. 118).

Operace na prosazování míru [peace enforcement] mají tedy podobu ozbrojeného zásahu či hrozby ozbrojeného zásahu, který povoluje použití vojenské síly za účelem vynucení sankcí, respektive rezolucí Rady bezpečnosti OSN (Jakobsen, 1996, s. 205). Ve výsledku se může taková operace stát bojovou, kdy jsou nasazena operativní vojska (Zůna a Kosecová, 2014, s. 118). Zatímco během Studené války byla zřízena pouze jedna taková operace, v devadesátých letech došlo k prudkému nárůstu těchto misí (Jakobsen, 1996, s. 205).

2.1.5 Operace na podporu míru

Základním pilířem pro tento nový přístup se stal tzv. Brahimi Report [Report of the Panel on United Nations Peace Operations] z roku 2000, který vydal soubor doporučení pro další operace, aby se neopakovaly neúspěchy z Rwandy a Bosny (White, 2001, s. 127-128). Právě kvůli vyšším nárokům na celkovou podobu operací na podporu míru se do tohoto konceptu zapojila také Severoatlantická aliance (Bellamy et al., 2004, s. 173).

Nejprve byl termín *peace-support operations* používán armádou, který obsahoval jednak tradiční peacekeeping, ale i operace prosazující mír [peace enforcement]. Nicméně v současné době se rozšířil natolik, že zahrnuje i předcházení konfliktů, peacemaking, peacebuilding a humanitární pomoc (Wilkinson, 2000, s.71). Původně šlo o koncept používaný pro mírové aktivity NATO, nicméně se toto označení začalo používat pro komplexní mise i mimo Alianci (Zůna a Kosecová, 2014, s. 111-113)

Koncepce operací na podporu míru v sobě zahrnuje postupy jich všech čtyř zmíněných přístupu a snaží se překonat problémy, které z nich pramení. Jedná se o komplexní mise s cílem restaurovat válečné společnosti na společnosti liberálně-demokratické pomocí budování nových institucí, podporou národního smíření a zároveň obnovou infrastruktury spolu s civilní kontrolou obyvatelstva. (Bellamy et al, 2004, s. 165). Právě z tohoto důvodu mají operace na podporu míru rozsáhlou vojenskou, ale také civilní složku [policie], která plní dvě zásadní funkce – zajišťování veřejné bezpečnosti a trénink lokálních policejních složek (Fortier, 2001, s. 43).

2.2. Mírové operace NATO

Během Studené války se Severoatlantická aliance nezapojila do žádné mírové, respektive vojenské operace, ale s postupnou proměnou mezinárodního prostředí v 90. letech se stala důležitou součástí mírových operací (Kaplan, 2004, s. 109). Mandát mírových operací se stále více rozšiřoval a OSN a OBSE již nedisponovaly takovými vojenskými prostředky, aby mohly nadále mise zajišťovat (Bellamy et al., 2004, s. 173), postupně tak NATO nahradilo OSN v roli hlavního peacekeepera v Evropě (Frantzen, 2005, s. 34).

V souvislosti se zánikem Varšavské smlouvy přijalo v roce 1991 NATO nový strategický koncept. V návaznosti na něj na jaře roku 1992 Severoatlantická rada [NAC] uvedla, že je připravena podporovat mírové aktivity OBSE a v zimě rozšířila toto prohlášení i na činnost OSN a případnou pomoc při implementaci rezolucí Rady bezpečnosti (Frantzen, 2005, s. 61-66). Tyto mírové aktivity se tak staly jakousi doplňující působností, které nepodléhají článku 5 Washingtonské smlouvy (Kaplan, 2004, s. 111).

2.2.1 Doktrína týkající se operací na podporu míru

Ačkoli se první pokusy o vytvoření jednotné doktríny týkající se operací na podporu míru objevily již na počátku 90. let, finální verzi této doktríny byla odsouhlasena až v roce 1999 a spolu s novým strategickým konceptem byla vydaná Allied Joint Publication [AJP] (Frantzen, 2005, s. 78-79). AJP definuje dva typy vojenských operací; operace kolektivní obrany spadající pod článek 5 a operace na řešení krizí, do kterých se počítají také operace na podporu míru (AJP 3.4.1, 2001). Český překlad [dle slovníku NATO] termínu *peace support operation* je:

„Operace, při kterých jsou nestranně používány diplomatické, civilní a vojenské prostředky, zpravidla podle zásad a principů Charty OSN, za účelem obnovení nebo

udržení míru. Tyto operace mohou zahrnovat předcházení konfliktům, vytváření míru, prosazování míru, udržování míru, budování míru a humanitární operace.“ (Zůna a Kosecová, 2014, s. 112).

Podobně jako OSN rozlišuje své mírové aktivity, Aliance rozlišuje pět typů operací na podporu míru:

1. prevence konfliktů [conflict prevention]
2. operace na prosazování míru a operace na udržování míru [peace enforcement a peacekeeping]
3. vytváření míru [peacemaking]
4. budování míru [peacebuilding]
5. humanitární pomoc [humanitarian relief]

Cílem těchto operací je vytvořit natolik bezpečné prostředí, aby civilní složky byly schopné vytvořit takovou infrastrukturu, která by umožnila dosáhnout udržitelného míru. NATO uznává roli Rady bezpečnosti OSN jako hlavního garanta mezinárodního míru. Ta operace na podporu míru zřizuje, ačkoli v určitých případech může misi zřídit i Valné shromáždění. Případná účast NATO na těchto misích je konzultována mezi oběma organizacemi spolu s členskými státy (AJP 3.4.1, 2001). Podle definice Aliance přebírá tři základní principy mírových operací, jako je tomu u OSN: nestrannost, souhlas zúčastněných stran a použití síly je omezeno na vlastní sebeobranu (Zůna a Kosecová, 2014, s. 113-115).

Právě zásada nestrannosti odlišuje mírové operace NATO od těch vojenských, přičemž Aliance bere v úvahu dvě hlediska nestrannosti; jako vodítko pro daný přístup k operacím a zároveň způsob, jakým vnímat strany v konfliktu. Pokud jedna ze stran bojkotuje úsilí mírových jednotek, pak může Aliance zasáhnout. Souhlas se netýká pouze samotných zneprátelených stran, mírové jednotky by se měly snažit získat podporu širokého obyvatelstva. Použití síly v operacích je značně omezené. Podmínky vymezuje jednak mandát operace, ale i mezinárodní a vnitrostátní, respektive národní právo. Případné použití síly tedy musí být brána jako poslední možnost, která minimalizuje ztráty na životech (AJP 3.4.1, 2001).

2.2.2 Partnerství pro mír

Program Partnerství pro mír vznikl v roce 1994, v době, kdy Aliance reagovala na proměnu mezinárodní scény. Bylo nutno definovat její nové poslání a současně vyřešit vztahy se střední, respektive východní Evropou. Nabídka připojit se k tomu aliančnímu programu byla nabídnuta všem nečlenským státům z OBSE, přičemž ze členství v programu nevzniká žádný závazek, respektive záruka budoucího členství v NATO (Štěpanovský, 1994, s. 5). Hlavním záměrem tohoto partnerství je redukovat případné hrozby pro mír a vytvářet užší bezpečnostní spolupráci mezi Aliancí a nečlenskými státy (Natoaktual, 2012). Celkem ale NATO definovalo šest bodů, které určují cíle tohoto programu, mezi nimiž je také akceschopnost a vojenská připravenost podílet se na mírových operacích pod mandátem OSN a OBSE s čímž souvisí účast na společných vojenských cvičení Aliance, aby byly státy zapojené v programu schopné kooperace s členskými zeměmi NATO (Borawski, 1995, s. 233-234).

V současné chvíli je v programu Partnerství pro mír dvacet jedna států, včetně Finska a Švédska (North Atlantic Treaty Organization, 2012).

2.2.3 Mírové aktivity NATO

NATO zahájilo své aktivity roku 1992 v bývalé Jugoslávii nejprve asistencí při námořní operaci Sharp Guard a o rok později leteckou operací Deny Flight, která je považována za první vojenský zásah v historii Aliance. Tyto vzdušné síly byly později včleněny do operace IFOR (Natoaktual, 2018). IFOR byla vojenská mise Severoatlantické aliance zřízena Radou bezpečnosti OSN, která v návaznosti na Daytonskou dohodu nahradila jednotky UNPROFOR v Bosně a Hercegovině a měla za úkol dohlížet na podmínky příměří. Na IFOR navázala mezi léty 1998 až 2004 operace SFOR, která měla širší mandát a řešila spíše otázky civilní bezpečnosti (Bellamy et al., 2004, s. 173-176).

Právě operace SFOR překročila formální rámec operací na podporu míru, který definovalo NATO v roce 1991. Stalo se tak na summitu ve Washingtonu v roce 1999. Přičemž nový strategický koncept navazuje na ten původní z roku 1991, ovšem s několika změnami, které reflektují mírové aktivity v bývalé Jugoslávii. Ty se týkaly zejména spolupráce s nečlenskými státy, flexibility Aliance zasahovat v tzv. out-of-area a akceschopnosti vojenského personálu (Frantzen, 2005, s. 70-72). Krátce na to zřídila Aliance svou historicky první humanitární misi AFOR, a to konkrétně v dubnu roku 1999. Reagovala tak na situaci, kdy z Kosova prchaly tisíce uprchlíků směrem do Albánie

(Natoaktual, 2018). Na AFOR navázala mise KFOR zřízena v červnu Radou bezpečnosti, ta spadala pod misi UNMIK. Účelem KFOR je stabilizace prostředí a dohlížení nad implementací dohod v Kosovu (Bellamy et al., 2004, s. 176-177).

Doposud největší mírová operace Aliance ISAF byla zřízena Radou bezpečnosti v prosinci roku 2001. Reagovala tak na Operaci Trvalá svoboda, kterou podnikly do Afghánistánu Spojené státy v reakci útoky z 11. září (Bellamy et al., 2004, s. 181-182). V létě roku 2003 přebrala velení mise od USA Severoatlantická aliance, čímž se postupně rozšířil mandát mise. Ze začátku se ISAF orientovala na okolí hlavního města Kábul, později se ale rozšířila na území celého státu. V roce 2015 byla ISAF nahrazena novou výcvikovou misí RSM, která spočívá v asistenci a výcviku afghánským bezpečnostním silám (North Atlantic Treaty Organization, 2019a).

2.3. Mírové operace EU

Podobně jako Severoatlantická aliance, i Evropská unie zahájila sérii jednání na téma spolupráce v zahraniční a bezpečnostní politice. V roce 1992 byla přijata tzv. Petersbergská deklarace ministry Západoevropské unie. Tato deklarace představuje celkem tři typy úkolů, do kterých mohou být členské státy zapojeny. Jedná se o humanitární a záchranné mise, a především mírové operace zahrnující aktivity na udržování [peacekeeping] a vytváření míru [peacemaking] v rámci úkolů bojových sil při krizovém řízení, které byly včleněny do Smlouvy o EU v rámci Amsterodamské smlouvy jako součást Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (Pagani, 1998, s. 738-740). V roce 2009 přinesla Lisabonská smlouva rozšíření těchto úkolů v rámci Petersbergské deklarace o společné odzbrojovací mise, vojenské a asistenční operace a post-konfliktní stabilizační úkoly (European Union External Action, 2016).

O nasazení a pozdější řízení mise rozhodují členské státy Evropské Unie na zasedání Rady pro zahraniční věci (European Union External Action, 2019). Mírových operací se účastní i nečlenské země Evropské unie, právně-politický základ pro tuto spolupráci zajišťuje tzv. Rámcová dohoda [Framework Participation Agreement]. Mezi tyto státy patří také Norsko, které přispívá do mírových operací Evropské unie a zároveň je členem tzv. Nordic Battle Group, jedné z bojových skupin v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (Tardy, 2014, s. 1-2).

2.3.1 Peacekeeping

Peacekeeping jakožto druhý typ operace definovaný v rámci Peterberské deklarace navazuje na koncept peacekeepingu, který byl zaveden Organizací spojených národů a během 90. let prošel změnou. Ve stejnou dobu byly sepsány Peterberské úkoly, tedy peacekeeping v rámci EU reflektuje již pozdější, daleko komplexnější pojetí tohoto přístupu (Von Kielmansegg, 2007, s. 633). Současně také sdílené mírové úsilí podporuje myšlenku evropské integrace, protože operace jsou založené na dobrovolné spolupráci mezi státy, které mají na starosti především implementaci mírových dohod a podporu státních institucí v dané lokalitě (Madej, 2014, s. 63).

2.3.2 Peacemaking a úkoly bojových sil krizového řízení

Na rozdíl od peacekeepingu, kde je použití síly omezeno na obranu mírových jednotek, ve třetí typu Peterberských operací s vojenskou silou podle Smlouvy EU počítá. Petersberská deklarace byla podepsána dříve, než byla vydána již zmíněná Agenda pro mír. Z toho důvodu zde dochází k záměně pojmů, kdy v rámci Petersberských úkolů odpovídá *peacemaking* [vytváření míru] termínu *peace enforcement* [prosazování míru] v OSN. Evropská unie tak působí v těchto misích jako třetí strana, která nemusí být za všech okolností neutrální a nevyžaduje souhlas zúčastněných stran (Von Kielmansegg, 2007, s. 635-639).

2.3.3 Mírové aktivity EU

Svou mírovou činnost zahájila Evropská unie v roce 2003 v Bosně a Hercegovině, kde nahradila OSN. Evropská unie je na Balkánském poloostrově velice aktivní, celkem zde od roku 2003 provedla šest operací. V Asii se Unie soustředí především na oblast Palestiny a Iráku (European Union External Action, 2016). První samostatnou operací se stala operace EUFOR Artemis v Demokratické republice Kongo, která zároveň nastavila své pojetí nestrannosti a aktivního zapojení (Ulriksen et al., 2004, s. 521-522). Na africkém kontinentu je Evropské unie vůbec nejaktivnější, a to právě v Kongu, Středoafričské republice, oblasti Sahelu a Somálsku (European Union External Action, 2016).

2.4 Závěr teoretické části

Severské státy, podobně jako další malé státy, se snaží posílit svůj vliv ve světovém dění prostřednictvím aktivního vystupování v mezinárodních organizacích a s tím související artikulací norem, čímž dokáží ovlivnit samotnou tvorbu institucí. V případě severských států se jedná o prevenci konfliktu, a to nejenom podporou při artikulaci této normy, ale zároveň účastí na mírových operacích. Koncept tradičního peacekeepingu, během kterého byla severská čtveřice schopná dosáhnout takových statistik, prošel v 90. letech komplexní proměnou. Charakter mírových operací nově zahrnoval i použití síly, počet aktérů v misích se výrazně zvýšil, a s tím i nároky na ně kladené. Tyto institucionální změny bránily dosavadním přispěvatelům, především menším evropským státům, dosáhnout takových výsledků jako dřív. Zároveň se ale otevřely nové možnosti, jak se zapojit do mírových aktivit, a to v Severoatlantické alianci a Evropské unii. Na rozdíl od Organizace spojených národů, v těchto dvou organizacích nejsou severské státy jednotně zastoupeny; respektive Finsko a Švédsko nejsou členy NATO a Norsko není členským státem EU. V praktické části se tedy zaměřím na to, jak tato skutečnost ovlivnila působení jednotlivých severských států v mírových misích dané organizace.

3. SEVERSKÝ MODEL MÍROVÝCH OPERACÍ

Spolupráce severských států v oblasti udržování mezinárodního míru je založena na skandinavismu, směru, který zdůrazňuje partnerství mezi státy vyvinutý během 19. století. Cílem tohoto směru bylo vytvoření občanské společnosti, která sdílela liberální hodnoty spolu s důrazem na rovnost ve společnosti (Wivel, 2017, s. 490-491). Myšlenka se zrodila na akademické půdě, ale postupem času přerostla ve spolupráci v oblasti sociální politiky (Novotná, 2014, s.157). Od roku 1815 žijí severské státy v míru a tento postoj využívají i při prosazování mírového řešení konfliktů, které je součástí jejich zahraniční politiky (Wivel, 2017, s. 491-492).

Hlavním zájmem malých států, tedy i severské čtveřice, je postavení v mezinárodních organizacích. Vliv v těchto organizacích je závislý od jejich pověsti. Jednou z možností, jak ji posílit je ochotně poskytovat personál a prostředky pro potřeby mírových operací (Stamnes, 2007, s. 452-453) Organizace spojených národů byla dlouhou dobu hlavní prioritou v zahraniční politice severských států a zároveň platformou, kde severské vlády koordinovaly svoje politiky. Neúspěšná snaha vytvořit severskou komunitu po druhé světové válce měla za následek ještě větší integritu do systému OSN (Laatikainen, 2003, s. 410). Skutečnost, že první dva generální tajemníci OSN, Trygve Lie a Dag Hammarskjöld pocházeli ze Skandinávie, je považována za důležitý faktor ve vývoji severského mírového modelu. Oba se přirozeně přikláněli k tomu hledat podporu v severských zemích a vlády tuto iniciativu vítaly (Jakobsen, 2006a, s. 17).

Účast na mírových operacích byla pro severské státy tradičně vyjádřením podpory institucím OSN (Frantzen, 2005, s. 165). Využití severských praporů mělo z hlediska OSN jednu nevýhodu, a to že patřily k těm nejdražším, což bylo vyřešeno v roce 1967 tím, že severské státy začaly hradit většinu nákladů (Jakobsen, 2006a, s. 19). Po pádu železné opony se Finsko a Švédsko staly členy Evropské unie, zatímco Dánsko a Norsko se snažily posílit svůj vliv v Severoatlantické alianci (Wivel, 2017, s. 492). Úloha severských států v druhé polovině 20. století, kdy působily jako míroví diplomaté a ostatní aktéři je považovali za důvěryhodné spojence, byla zastíněna rostoucí integrací států do mezinárodních struktur, zejména Evropské unie a NATO (Laatikainen, 2003, s. 436-438). Prevence konfliktů se stala součástí severské zahraniční politiky během studené války čímž si čtveřice severských států vytvořila roli normativních podnikatelů, díky které byly schopné tuto normu institucionalizovat a prevence konfliktů se tak stala

pilířem nejen OSN, ale i Evropské unie (Björkdahl, 2013, s. 325-331). Tento přístup k politice, který byl v době železné opony alternativou mezi soupeřícími bloky, se později stal součástí EU, čímž do jisté míry nahradila jejich pozici normativních podnikatelů (Wivel, 2017, s. 493).

Situace po misích v Somálsku, Rwandě a Jugoslávii ochromila mezinárodní instituce a světové velmoci nebyly schopné se dohodnout na společném postupu a mezitím Severoatlantická aliance převzala odpovědnost za situace na Balkáně (Ulriksen, 2007, s. 556). Náročnější operace vedly k tomu, že OSN hledala podporu od regionálních institucí. To výrazně ovlivnily nejen severské, ale i další západní státy, které patřily mezi tradiční přispěvatele. Jejich síly se postupně přesunuly směrem do Aliance a do Evropské unie, neboť ty představovaly nové platformy, v jejichž rámci se severské státy mohly realizovat, co se mírových aktivit týče, a tím pádem i v nich posílit svůj vliv (Bellamy a Williams, 2009, s. 44-48).

3.1 Vytvoření severského modelu

Už mezi léty 1849-1850 společné norskó-švédské síly zabránily konfliktu mezi Dánskem a Pruskem. Posléze byla jednotka nasazena ve Šlesviku, aby zajistila bezpečnost civilního obyvatelstva, než bude podepsána mírová dohoda. Spolupráce pokračovala nadále ve Společnosti národů ve 20. a 30. letech, kde se účastnily několika mírových operací, včetně pozorovací mise na území francouzsko-španělské hranice v období Španělské občanské války. Ve Společnosti národů navázaly Dánsko, Švédsko, Norsko a Finsko diplomatickou spolupráci, která přerostla v jakýsi skandinávský blok, který vystupoval jednotně a snažil se být protiváhou mocnostem. Tento trend pokračoval i po válce, neboť od roku 1946 se Dánsko, Norsko a Švédsko scházely před každým zasedáním Valného shromáždění OSN za účelem koordinace zahraniční politiky. Tyto tři země se také zapojily do první peacekeepingové mise UNTSO v roce 1948. Finsko se ke skupině přidalo v roce 1956 s prvním nasazením v UNEF I (Jakobsen, 2006a, s. 11-13).

Severský model mírových operací se pomalu začíná vytvářet v roce 1956 na počátku Suezské krize, kdy generální tajemník Dag Hammarskjöld a bývalý kanadský premiér Lester B. Pearson definují základní principy tradičního peacekeepingu (Bureš, 2008, s. 25-28). UNEF I se tak stala jakýmsi výchozím bodem pro budoucí severský model. Spolupráce severských jednotek začala okamžitě po příjezdu do hlavních měst všech čtyřech zemí a následovalo zřízení dánsko-norského praporu *Joint Scandinavian Air*

Transport Service (Jakobsen, 2006a, s. 14-15). Úspěšné působení čtyřech severských států v operaci UNEF I naznačilo, že by se tento společný postup mohl vyvinout v dlouhodobou spolupráci v rámci operací OSN (Haekkerup, 1964, s. 675-676). Vliv na formování severského modelu měl i první generální tajemník OSN Nor Trygve Lie, který byl v úřadu mezi léty 1946-1952 (Cordier, 1998, s. 10). Jeho nástupce Švéd Dag Hammarskjöld se v roce 1958 obrátil mimo jiné na severské státy, aby zvážily do budoucna vojenské nasazení do misí OSN na Středním východě. Jednání v 60. letech pokračovalo na národní úrovni, s cílem založit pohotovostní jednotky, na základě diskuzí mezi severskými ministry obrany vznikla v roce 1963 jednotka čítající čtyři tisíce mužů. OSN tuto iniciativu uvítala. Než se severské státy rozhodly zřídit společné jednotky, stanovily pět základních podmínek pro jejich nasazení:

1. Severské jednotky budou asistovat pouze v peacekeepingových operacích a nebudou se účastnit útočných akcí.
2. Severské jednotky budou k dispozici na žádost Rady bezpečnosti OSN.
3. Země, na jejímž území se operace koná, bude se samotnou operací souhlasit, a stejně tak s participací severských států v ní.
4. Navrhované akce v rámci celé mise musí být přijatelné pro všechny čtyři severské země.
5. Severské jednotky budou pod výlučnou kontrolou OSN.

Nicméně bylo dále ujednáno, že každý národní kontingent může fungovat samostatně. Společné jednotky se skládaly jednak z armády, ale také letectva a námořnictva (Haekkerup, 1964, s. 676-679) a operovaly pod zkratkou NORDSAMFN – *Nordic Cooperation Group for Military UN Matters* (Cela, 2011, s. 61). V roce 1966 předaly severské státy podklady Radě bezpečnosti, ovšem tyto pohotovostní síly nebyly plně využity, až s vydáním tzv. *Nordic Stand-by Forces Manual*, známého jako modrá kniha, v roce 1974, kdy lze hovořit o plnohodnotném severském modelu (Jakobsen, 2006a, s. 17).

Tento vývoj vysvětluje vysokou participaci severských jednotek na mírových operacích během 60. a 70. let (Haekkerup, 1993, s. 22-23). Ačkoli jednotlivě by severské státy nepatřily mezi největší přispěvatele do misí, společně dokázaly vytvořit jeden z nejsilnějších modelů napříč OSN. Toto partnerství ztělesňovalo principy tradičního peacekeepingu během studené války. *Nordic Stand-by Forces Manual* byl používán jako

rámcový výcvik jednotek OSN a severský model sloužil jako příklad pro britskou a americkou armádu, ale také pro ozbrojené složky Západoevropské unie v 90. letech, kdy se začaly angažovat v mírových operacích (Jakobsen, 2006a, s. 10).

3.2 Charakteristika severského modelu

Severský model se skládal ze čtyř základních prvků; institucionálního rámce, který dohromady vytvářeli severští ministři obrany na pravidelných schůzkách, společných kurzů a seminářů pro důstojníky mírových sil OSN, pohotovostních sil pro mírové účely složené zejména z dobrovolníků a ochotou podílet se na misích OSN (Jakobsen, 2006a, s. 10). Spolupráce probíhala tak, že Finsko pořádalo výcvik pro vojenské pozorovatele, Dánsko mělo na starosti výcvik vojenské policie, Norsko zásobovací a Švédsko personální důstojníky (Oakley et al., 1998, s. 441).

Dobrovolníci museli mít za sebou základní vojenský výcvik, v případě nedostatku pak byl zapojen regulérní vojenský personál (Jakobsen, 2006a, s. 31). Výcvikové praktiky popsaly severské státy ve svých tzv. *Nordic UN tactical manuals*. Ty byly využity pro výcviky mírových sil a později se také rozšířily mezi další země. Zásady v těchto manuálech odrážely základní principy mírových operací a zároveň konzervativní postoj severských sil k nim. Jednalo se především o jasnost, nestrannost, integraci sil a přijetí hostitelskou vládou (Findlay, 2002, s. 122).

Jednotky byly organizovány, vybaveny, vyškoleny a mobilizovány na vnitrostátní úrovni a byly nasazeny podle požadavků OSN. Jejich velkou výhodou byla rychlost, s jakou se dostaly na místo. Jednotlivci, zejména pozorovatelé byli na místě již do jednoho dne od schválení a celý prapor do 19 dní. Logistický systém OSN měl často problémy, proto severské státy zřídily letecké a námořní služby, které jim zásoby poskytovaly po celou dobu. Během finančních problémů OSN severské státy čelily kritice, že jejich kontingenty jsou příliš drahé, takže i přes dohodu, že OSN bude platit fixní částku za osobu, země souhlasily s tím, že pokryjí většinu nákladů (Jakobsen, 2006a, s. 27-34).

3.2.1 Úspěšnost modelu

Severské státy navazovaly na pozitivní zkušenost s mírovými operacemi z 20. a 30. let ve Společnosti národů, angažovanost v misích v OSN se tak jevila jako logický krok. Jakobsen definuje pět zásadních aspektů, díky kterým se severský model mírových operací stal úspěšným. Prvním faktorem byla jejich vhodnost. Proto, aby se stát mohl

v takové míře účastnit mírových operací, bylo nutné splnit čtyři podmínky. Státy musely být schopné poskytnout dostatečně velkou soběstačnou jednotku, nesměly pocházet z regionu, kde se konflikt odehrával, a hostující země musela tyto státy přijmout a zároveň se nesmělo jednat o stálého člena Rady bezpečnosti (Jakobsen, 2006a, s. 17-18). Severské státy položily základy pro svůj úspěšný model už tím, že dvě z těchto podmínek akcentovaly při založení jednotek NORDSAMFN (Haekkerup, 1964, s. 677) a rovněž splnily ostatní požadavky. Velkou výhodou je, že se jedná o malé státy bez koloniální minulosti, zbytek světa je nevnímá jako hrozbu. Severská spolupráce byla velice efektivní, vojáci byli schopni se mezi sebou domluvit, a proto nasazení jednotek probíhalo v rychlosti (Jakobsen, 2006a, s. 18). Finsko a Švédsko byly neutrální země (Cela, 2011, s. 60), a přestože Dánsko spolu s Norskem byly zakládajícími členy Severoatlantické aliance, neutrální pozice jejich partnerů a nestranné jednání dánských a norských vojáků v místě konfliktu zajistilo Seveřanům klíčovou pozici v mírových misích (Jakobsen, 2006a, s. 18).

Druhý aspekt souvisí se zájmy malých států v mezinárodním prostředí (Jakobsen, 2006a, s. 19). Ty zdůrazňují význam mezinárodního práva a nutnost mírového řešení sporů, kde normy, nikoli násilí, řídí světovou politiku. Angažovanost severských států v mírových operacích se tak stala nástrojem jejich zahraniční politiky, jakým bylo možno dosáhnout vlivu na světovou politiku, aniž by přímo podpořily jednu z velmocí. Zároveň představovala způsob, jak efektivně zabránit eskalaci konfliktu, a vyhnout se tak eventuálnímu zapojení do války (Stamnes, 2007, s. 451).

Třetím faktorem jsou pak specifické národní zájmy všech aktérů (Jakobsen, 2006a, s. 22). V bipolárně rozděleném světě severské státy měly malé státy několik variant, jak reagovat na případné bezpečnostní hrozby (Wiberg, 1996, s. 36). Dánsko a Norsko se zapojily do Severoatlantické aliance, Finsko a Švédsko si udržely neutralitu. Členství v Alianci zajišťovalo Dánsku a Norsku ochranu při případném napadení ze strany Sovětského svazu, zároveň ale k východní velmoci svými mírovými aktivitami vysílaly jasné signály, že z jejich strany nehrozí žádná hrozba. Finsko naproti tomu muselo západní svět přesvědčit, že i přes fakt, že s Moskvou uzavřelo v roce 1948 Smlouvu o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci, je schopné udržet si své postavení neutrálního státu. Zapojení Finska a Švédska do mírových operací byla snaha přesvědčit mezinárodní komunitu, že neutrální pozice nespočívá jen v udržení vlastní bezpečnosti, ale slouží jako nástroj k udržení mezinárodního míru (Jakobsen, 2006a, s. 22-23).

S národními zájmy států souvisí i čtvrtý a pátý faktor. Jak bylo řečeno, malé státy se aktivně zapojují do dění v mezinárodních organizacích, neboť tak mohou zvýšit svou prestiž (Haekkerup, 1964, s. 675). Soulad národních zájmů všech čtyřech severských států a ideálů OSN se skloubil právě v mírových operacích. Důležitý byl ale také poslední aspekt, a to podpora domácích politických a vojenských struktur. I přes poněkud váhavé začátky, bylo v roce 1946 všemi parlamenty jednohlasně odhlasováno nasazení jednotek NORDSAMFN. Participací na mírových operacích tak dokázaly severské země získat mezinárodní prestiž a zároveň umlčet domácí kritiky, kteří vystupovali proti neutrální politice, respektive proti členství v Severoatlantické alianci (Jakobsen, 2006a, s. 22-26).

3.3 Postoje jednotlivých států

Ačkoli lze hovořit o společném severském modelu mírových operací, u každé ze čtyř severských zemí je možné nalézt určité rozdíly v jejich přístupech k nim. Zpočátku 60. let se Finsko a Švédsko obávaly, že časté schůzky s členy Severoatlantické aliance mohou poškodit jejich neutrální postavení v rozdělené Evropě, zatímco Dánsko a Norsko se snažily koordinovat své politiky. Proto se Švédsko ze začátku těchto společných schůzek účastnilo spíše sporadicky, později se ale dohodlo s Dánskem a Norskem na vytvoření společných sil. Finsko zůstalo stranou do té doby, než byl prezident Kekkonen přesvědčen, že to nijak nenaruší neutrální status země (Jakobsen, 2006a, s. 16-17).

Jakobsen definoval celkem jedenáct požadavků funkčního a operativního rázu, které musí být splněny, pokud chtějí být severské státy schopné dosahovat vyššího podílu na mírových operacích.

Pokud chtějí být severské státy schopné dosahovat opět vyššího podílu na mírových operacích, je nutné, aby se vypořádaly s problémy funkčního a operativního rázu. Jakobsen definoval celkem jedenáct požadavků, které musí být splněny (Jakobsen, 2006a, s. 73):

1. Politická vůle, vhodný právní rámec, finanční prostředky na všechny typy operací.
2. Možnost nasazení vojenského a civilního personálu během krátké doby.
3. Výcvik a školení personálu pro všechny typy úkolů.
4. Interoperabilita s nejpravděpodobnějšími spojenci.
5. Vyzbrojení a pravidla angažovanosti v případě použití síly nad rámec sebeobrany.
6. Logistická podpora.
7. Lékařská, psychologická a rodinná podpora.
8. Zpravodajská kapacita.

9. Veřejná informovanost.
10. Koordinace a spolupráce.
11. Kapacita veřejné bezpečnosti.

3.3.1 Dánsko

Dánsko se zapojilo do peacekeepingu hned od prvního dne, kdy vyslalo své pozorovatele do misí UNTSO a UNMOGIP. Celkově Dánsko mělo mezi léty 1948 až 1989 více než 34 tisíc vojáků, což z něj dělá jednoho z největších přispěvatelů během studené války. Hlavním motivem dánské účasti v poválečném období byla snaha vyhnout se střetu mezi Východem a Západem. Mise OSN v 50. letech představovaly možnost, jak pomoci svým spojencům z NATO a zároveň nedráždit Sovětský svaz. Velkou roli hrála také identita dánské zahraniční politiky, která zdůrazňovala povinnost malých států podporovat mírové aktivity OSN, čímž zároveň sloužila dánským bezpečnostním zájmům a posílila prestiž země na mezinárodní úrovni (Jakobsen, 2016b, s. 745-748).

Dánsko reagovalo na změnu konceptu mírových operací rychleji než ostatní severské země. Jako první reorganizovalo své ozbrojené síly a zároveň přehodnotili severský přístup k tradičnímu peacekeepingu (Jakobsen, 2006a, s. 83). Ačkoli bylo Dánsko aktivní především v oblasti transformace Severoatlantické aliance v 90. letech, a to zejména jako vedoucí země pro výcvik států v programu Partnerství pro mír, změny se týkaly i účasti v misích OSN. Dánsko hlasitě podporovalo rozšíření tradičního konceptu mírových operací, neboť se tak mohlo stát více efektivním (Frantzen, 2005, s. 167-168). Dánsko se dokonce účastnilo několika operací na prosazování míru bez mandátu OSN (Jakobsen, 2006a, s. 85) a v první polovině 90. let, kdy v roce 1994 dosáhlo největšího počtu přispěvatelů. Frustrace z mise UNPROFOR, kde padlo několik dánských vojáků a kde byli nuceni přihlížet masakru ve vesnici Dvor a zároveň předání odpovědnosti za Daytonské dohody Alianci ale způsobily, že se Dánsko začalo angažovat více v mírových operacích mimo OSN (Jakobsen, 2016b, s. 749). A tento posun od tradičního peacekeepingu k účasti na mírových aktivitách Severoatlantické aliance byl přijat širokou domácí podporou (Frantzen, 2005, s. 169).

Země splňuje všech 11 definovaných podmínek pro budoucí úspěch v mírových operacích (Jakobsen, 2006a, s. 109). Nicméně se pro ně OSN stala méně důležitou institucí, protože rozmístění vojenských sil se spojenci z rozvojových zemí v mírových

misích představují pro dánské obranné složky větší nebezpečí než jejich angažovanost v misích Severoatlantické aliance po boku západního světa (Jakobsen, 2016a).

3.3.2 Finsko

První zkušenost finských vojáků v mírových operacích přišla v roce 1956 v rámci operaci UNEF I. Od té doby se Finsko stalo pravidelným přispěvatelem do mírových operací v OSN, které sloužily jako nástroj zahraniční politiky propagující mírové řešení konfliktů. Ze začátku ale probíhaly debaty o tom, zda finská účast neohrozí status neutrální země (Vesa, 2007, s. 524). Finsko se začalo účastnit pravidelných schůzek severských ministrů obrany od roku 1963, kdy se podařilo finským představitelům zahraniční politiky přesvědčit prezidenta Kekkonena, že tato setkání neohrozí neutrální postavení země a nebudou narušeny vztahy se Sovětským svazem. Aktivní podpora mírových aktivit od první poloviny 60. let byla prezentována jako morální povinnost. Jako ostatní neutrální státy chtěly dokázat, že neutralita není jen taktika, jak se vyvarovat konfliktům, ale zároveň způsob, jak pomoci mezinárodnímu míru a bezpečnosti (Jakobsen, 2006a, s. 22-23).

Rizika spojená s účastí na mírových operacích ilustrovaná zejména na Válce v Zálivu a mírovou misí v Jugoslávii se objevovaly v debatách během první poloviny 90. let. Nicméně i tak převažoval názor, že by se Finsko mělo účastnit operací v rámci konceptu širšího peacekeepingu. Tato transformace byla přijata s politickou i veřejnou podporou a nemalý podíl na tom sehrála skutečnost, že ostatní tři severské státy se zachovaly stejně (Vesa, 2007, s. 531). Na rozdíl od ostatních severských zemí, tento proces utvářel i fakt, že Finsko si je stále vědomé případné hrozby od východních hranic. Priorita národní obrany proto výrazně ovlivnila zapojených vojenských složek do mezinárodních misí (Jakobsen, 2006a, s. 124-125). Nicméně Finsko se zapojilo jako jedna ze zemí v Programu pro mír, do mise Severoatlantické aliance IFOR, čímž překročilo hranici tradičního peacekeepingu. Operace na prosazování míru byly shledány jako neslučitelné s finskou neutrální identitou. Vlivem Evropské unie se účast na misích krizového řízení stala součástí finské legislativy (Palosaari, 2013, s. 363-365), participace na operacích prosazující mír bez mandátu OSN ale nezahrnuje (Ministry of Defence of Finland, 2010). Finsko tedy nesplňuje jednu z podmínek, neboť zde chybí politická vůle pro zapojení země do operací bez mandátu OSN, respektive zde panuje neochota účastnit se ofenzivních akcí namířených proti konkrétnímu nepříteli (Jakobsen, 2006a, s. 137-138).

Podobně jako Dánsko, i Finsko v poslední době upřednostňuje účast na mírových operacích NATO a EU na úkor OSN. Tato preference souvisí s tím, že spolupráce s Evropskou unií a Severoatlantickou aliancí poskytuje bezpečnější a efektivnější participaci, navíc je pro finské obranné složky výhodná i z hlediska výcviku (Salonius-Pasternak, 2012).

3.3.3 Norsko

Norsko se začalo podílet na mírových aktivitách OSN v roce 1956, kdy poslalo první jednotky do historicky první peacekeepingové operace UNTSO zřízené v roce 1948. Zejména mise v Kongu [ONUC] a v Libanonu [UNIFIL] patřily k těm s nejvyšší norskou účastí. Norsko, podobně jako jeho severští kolegové, vidělo v účasti na mírových operacích možnost, jak podporovat normy a hodnoty. Velký vliv na zapojení země do mírových aktivit měla i skutečnost, že prvním generálním tajemníkem OSN byl Nor Trygve Lie (Karlsrud a Olsen, 2016, s. 786-788). Podobně jako Dánsko, i Norsko se zapojením do mírových aktivit v OSN snažilo přesvědčit Moskvu, že navzdory svému členství v Alianci nepředstavuje pro Východ žádnou hrozbu (Jakobsen, 2006a, s. 22).

Velkou změnu v norském přístupu k mírovým operacím znamenala situace v bývalé Jugoslávii. Na misi UNPROFOR bylo Norsko mezi největšími přispěvateli, ačkoli se jednalo především nevojenské podpůrné jednotky. Jakmile Severoatlantická aliance převzala odpovědnost za tento region v rámci Daytonských dohod, norská účast na misích IFOR, respektive SFOR se změnila na výrazně vojenskou úlohu. NATO chtělo, aby se členský stát podílel na misi prestižnějším způsobem než podpůrnými jednotkami, jak tomu bylo v misi UNPROFOR (Laugen Haaland, 2007, s. 497). Reformní proces se nastartoval díky první norské účasti v operaci prosazující mír – SFOR a později KFOR (Jakobsen, 2006a, s. 145-147). Trvalo téměř deset let, než Norsko zahájilo přechod od tradičního peacekeepingu k flexibilnějším a mobilním silám na základě tzv. Bílé knihy, kterou vydalo ministerstvo obrany (Laugen Haaland, 2007, s. 500-501). Silná politická podpora se odrazila i v podpoře veřejnosti na mírových operacích, a to včetně kontroverzních operacích bez mandátu OSN (Jakobsen, 2006a, s. 148) a od roku 2001 se Norsko zaměřilo na úzkou spolupráci s NATO (Karlsrud a Olsen, 2016, s. 790).

Ačkoli úsilí o splnění vojenských požadavků, které jsou klíčem k většímu zapojení do mírových operací bylo pomalejší, Norsko, stejně jako Dánsko splňuje všech 11 požadavků pro budoucí participaci v mírových aktivitách (Jakobsen, 2006a, s. 168-169).

V současné době Norsko zprofesionalizovalo armádu natolik, že se mohou účastnit interoperabilních cvičení jen s několika dalšími partnery, kteří mají podobnou úroveň vojenského a technologického know-how (Karlsrud a Olsen, 2016, s. 794). To je také jeden z institucionálních důvodů, proč se Norsko zdráhá opět ve větším měřítku zapojit do operací OSN – v důsledku dlouhodobě nízké účasti norská armáda téměř ztratila toto know-how potřebné pro spolupráci s ostatními partnery v OSN. Severoatlantická aliance tak dál zůstává hlavní institucí, ve které jsou norské vojenské složky zapojeny (Kjeksrud, 2016).

3.3.4 Švédsko

Podobně jako Dánsko, i Švédsko patří k těm zemím, které se zapojily hned na počátku, protože vyslala vojenské pozorovatele v roce 1948 pro misi UNTSO. Zahraniční politika neutrálního Švédska odrážela neochota země zapojit se do konfliktu mezi Východem a Západem (Nilsson a Zetterlund, 2016, s. 764-765). Podobně jako Finsko vidělo Švédsko v účasti na mírových misích možnost, jak posílit respekt mezinárodní komunity k neutrálnímu statutu a zároveň tím i umlčet domácí kritiky neutrální koncepce (Jakobsen, 2006a, s. 23). Od 60. let se zahraniční politika stala více aktivní a Švédsko se stává tzv. normativním podnikatelem, kdy cíleně prosazuje konkrétní normativní myšlenku s cílem ovlivnit ostatní členy tak, aby tato norma mohla být institucionalizována v rámci dané komunity, které představuje pro normativního podnikatele arénu. V případě Švédska jde zejména o ochranu lidských práv, solidaritu s rozvojovými zeměmi a předcházení konfliktů. Neméně důležitým aspektem byl fakt, že generálním tajemníkem OSN v období 1953-1961 byl Švéd Dag Hammarskjöld (Nilsson a Zetterlund, 2016, s. 765). Právě Hammarskjöld vytvořil tradiční koncept peacekeepingu na počátku Suezské krize v roce 1956 (Bureš, 2008, s. 25).

Od konce studené války bylo upuštěno od tradičního peacekeepingu a Švédsko odmítlo účast na útočných operacích na prosazování míru (Jakobsen, 2006a, s. 180). Po neúspěšné misi UNPROFOR se Švédsko připojilo k Severoatlantické alianci v rámci operace IFOR v Bosně jakožto jedna ze zemí v Programu pro mír. Velice aktivní pak bylo Švédsko v případě Společné bezpečnostní a obranné politiky v rámci EU, neboť se spolu s Francií stala první členskou zemí, která vyslala své jednotky do Operace Artemis (Nilsson a Zetterlund, 2016, s. 766-772). Švédsko i v současnosti pečlivě zvažuje případné zapojení svých obranných složek do operací na prosazování míru a vyžaduje autorizaci, respektive

mandát od Rady bezpečnosti (Heldt, 2012). Podobně jako jeho východní soused, i Švédsko splňuje všechny operativní podmínky, nicméně politická neochota podílet se na ofenzivních operacích namířených proti konkrétnímu nepříteli je pro švédské složky omezující (Jakobsen, 2006a, s. 199-200).

Nespokojenost se schopností OSN vést komplexnější operace spolu s větší poptávkou ze strany Severoatlantické aliance vedla k tomu, že se švédské jednotky přesunuly nejprve do operací pod NATO a později se zapojily také do mírových aktivit Evropské unie. Jistou roli také sehrál fakt, že zatímco mírové operace OSN se v poslední dekádě soustředí především v Africe a Švédsko upřednostňuje nasazení jednotek blíž ke švédskému území, což lépe splňují operace NATO (Nilsson a Zetterlund, 2016, s. 767-768).

4. ZAPOJENÍ SEVERSKÝCH STÁTŮ DO MÍROVÝCH OPERACÍ

Jak již bylo zmíněno v předešlé kapitole, po konci studené války se účast severských států na mírových operacích razantně změnila. Cílem této kapitoly je zaměřit se na participaci severských států na mírových operacích v konkrétních mezinárodních organizacích, tedy OSN, NATO a EU. Bohužel organizace nepoužívají stejnou metodu při zaznamenávání účasti jednotlivých států. Proto i systém zpracování a následné porovnání se bude mírně lišit.

4.1. Studená válka

V roce 1948 zahájila OSN svojí první operaci na Blízkém východě. Do roku 1990 zřídila Rada bezpečnosti celkem 18 operací. Celkem ve 13 případech se dané mírové operace zúčastnily tři, respektive čtyři severské státy. Silnou pozici států v misích během studené války také potvrzuje fakt, že celkem v 8 misích měly země své zástupce ve vedení (United Nations Peacekeeping, 2019). Konkrétní čísla vzhledem k účasti bohužel nejsou v databázi OSN k dispozici. Nicméně podle Jakobsena 25 % veškerého personálu během studené války pocházelo právě ze čtyř severských zemí (Jakobsen, 2006a, s. 10).

Tabulka 4.1 Zapojení severských států do mírových operací OSN během studené války

Mise	Místo	Trvání	DNK	FIN	NOR	SWE
UNTSO	Blízký východ	1948-	x	x	x	x
UNMOGIP	Indie/Pákistán	1949-	x	x	x	x
UNEF I	Pásmo Gazy	1956-1967	x	x	x	x
UNOGIL*	Libanon	1958	x	x	x	x
ONUC*	Kongo	1960-1964	x	-	x	x
UNSF	Západní Nová Guinea	1962-1963	-	-	-	x
UNYOM*	Jemen	1963-1964	x	-	x	x
UNFICYP*	Kypr	1964-	x	x	-	x
DOMREP	Dominikánská republika	1965-1966	-	-	-	-
UNIPOM	Indie/Pákistán	1965-1966	x	x	x	x
UNEF II*	Egypt	1973-1979	-	x	-	x
UNDOF*	Golanské výšiny	1974-	x	x	x	x
UNIFIL	Libanon	1978-	x	x	x	x
UNIMOG*	Irák	1988-1991	x	x	x	x
UNGOMAP*	Afghánistán/Pákistán	1988-1990	x	x	-	x
ONUCA	Centrální Amerika	1989-1992	-	-	-	x
UNTAG	Namibie/Angola	1989-1990	x	x	x	x
UNAVEM I	Angola	1989-1991	-	-	x	x
CELKEM	18		13	12	9	17

Operace označené * měly, respektive mají ve velení zástupce ze severské země.

Tabulka vychází ze statistik OSN. Zdroj: United Nations Peacekeeping, 2019.

4.2 Období po studené válce

Po konci studené války se charakter mírových misí změnil. Na základě neúspěchů v Somálsku, Bosně, Rwandě a Kambodži se mise transformovaly od tradičního peacekeepingu k operacím na prosazování míru (Stamnes, 2007, s. 450). To zapříčinilo, že účast malých evropských států se změnila nejen kvantitativně, ale i kvalitativně (Laugen Haaland, 2007, s. 493). Mírových operací se začalo účastnit stále více aktérů, mimo jiné i stálí členové Rady bezpečnosti. Severské státy a další menší státy nebyly schopné poskytovat tolik personálu, kolik tyto komplexní operace vyžadovaly, a navíc nedisponovaly žádnými specializovanými jednotkami (Stamnes, 2007, s. 450). Tyto změny způsobily, že severské státy nebyly schopné zachovat si svůj status hlavních přispěvatelů do operací a zároveň se jejich model stal neefektivním, neboť nutnost souhlasu a mírně ozbrojené složky už nebyly prioritami operací na prosazování míru (Jakobsen, 2007, s. 458-459).

Po pádu železné opony navíc přišla severní Evropa o své výsadní postavení, které zaujímala během studené války ve světě. Tzv. *severská rovnováha*, tedy balancování mezi Západem a Východem, už neměla význam. Severské státy proto musely změnit své bezpečnostní politiky, zatímco Finsko a Švédsko se staly členy Evropské unie, Dánsko a Norsko se snažily upevnit své postavení v rámci NATO, čímž došlo k rozchodu společných priorit (Wivel, 2017, s. 492). Překážky představují pro menší přispěvatele jsou v současné době zejména funkčního charakteru. Musí zde existovat politická podpora stejně tak i vhodně upravený politický rámec a dostatek finančních prostředků. Politická vůle úzce souvisí s domácí podporou (Jakobsen, 2006a, s. 72). Ta dříve pro severské státy nepředstavovala problém, nicméně sílící populistické politické strany jako jsou Praví Finové, Švédští demokraté, Pokroková strana Norska a Dánská lidová strana účast na mírových operacích odmítají (Wivel, 2017, s. 492-493). Nutné je mít také dostatečně upravený právní rámec, který povoluje nasazení jednotek v rámci příslušného mandátu operace a počítat s náklady, které se s rozšířením mandátu zvyšují (Jakobsen, 2006a, s. 73-74).

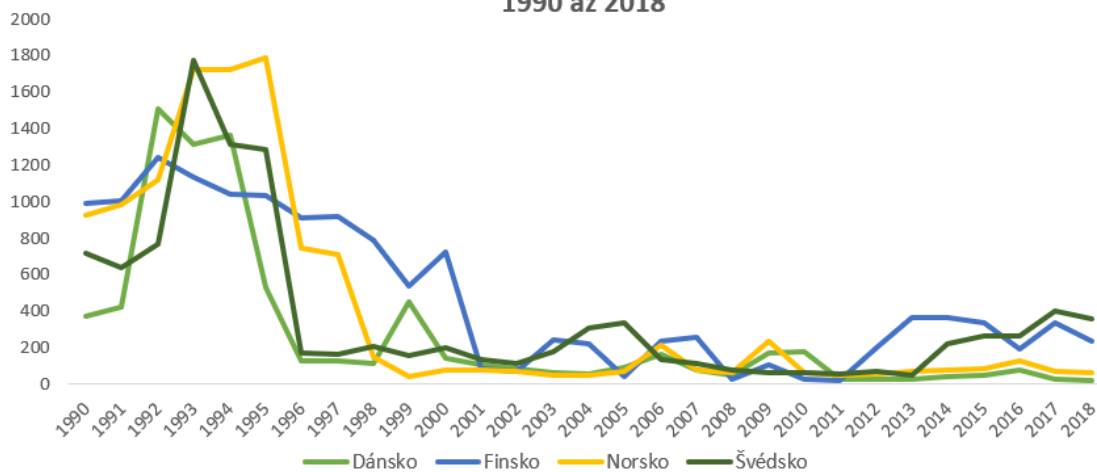
Severské státy podnikly několik kroků, aby této nové výzvě dokázaly čelit. Na začátku 90. let se jejich jednotky účastnily operací používající sílu mimo rámec sebeobranu, a to nejen co se týče mírových aktivit OSN, ale i NATO a Evropské unie (Jakobsen, 2007, s. 459).

4.3 Organizace spojených národů

Aby byly severské státy schopné dostát požadavkům nové éry, byly nahrazen NORDSAMFN konceptem *Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support* [NORDCAPS] a stejně tak byla vytvořena *The Stand-by High-Readiness Brigade* [SHIRBIG], obě však zanikly (Stamnes, 2007, s. 451). Ačkoli registr sil NORDCAPS zdvojnásobil svůj počet a byla vydána nová příručka pro personál, svým příspěvkům v době studené války se severské státy nepřiblížily (Jakobsen, 2006b, s. 386-287). V roce 2009 byla vytvořena Severská obranná spolupráce [NORDEF], jejímiž členy jsou Norsko, Švédsko, Dánsko, Finsko a Island. Jednou z činností této spolupráce jsou také operace označované zkratkou COPA OPS. Zpočátku šlo zejména o švédskou iniciativu vzhledem k činnosti severských jednotek v Afghánistánu zaměřenou především na logistiku a dopravu. Tato logistická spolupráce fungovala tak dobře, že ji Finsko, Švédsko, Norsko a Nizozemsko využily v rámci Stabilizační mise OSN v Mali (Järvenpää, 2017, s. 1-11).

Následující graf ilustruje vývoj účasti na mírových operacích od roku 1990 do současnosti.

Graf 4.3a Zapojení severských států do mírových operací OSN mezi roky 1990 až 2018

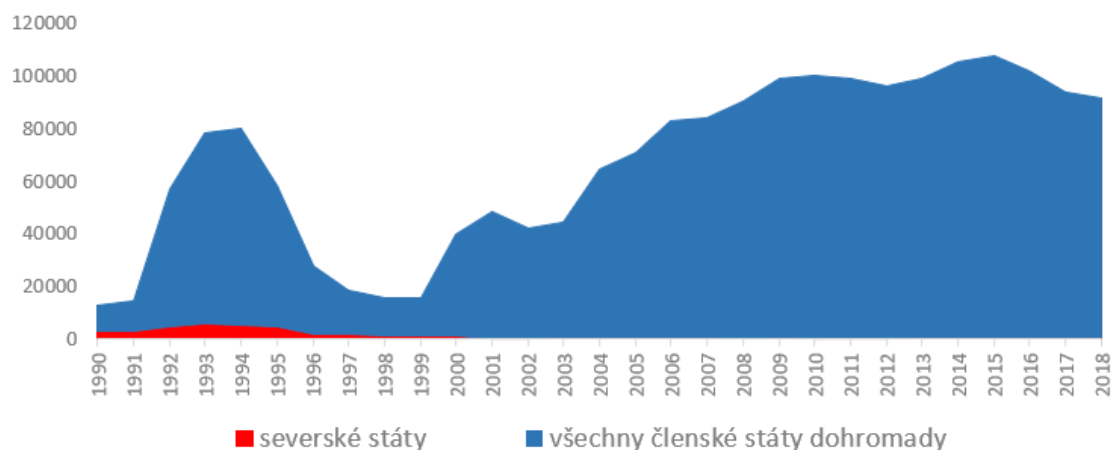

Graf vychází ze statistik OSN vždy k 11. měsíci daného roku.
Zdroj: United Nations Peacekeeping, 2018b.

K největšímu poklesu dochází v roce 1994. Právě v období, kdy vrcholí mise v Jugoslávii [UNPROFOR], ve Rwandě [UNAMIR] a Somálsku [UNOSOM I, UNOSOM II]. Po těchto neúspěších byla mezinárodní komunita ochromená a státy stále více zvažovaly případnou účast na mírových operacích (Ulriksen, 2007, s. 556). Je zřejmé, že i severské státy na tento trend reagovaly. V roce 1995 zahajuje také Severoatlantická aliance své mírové aktivity misí IFOR (Bellamy et al., 2004, s. 173).

Zatímco dva neutrální státy, Finsko a Švédsko, mají v mírových misích OSN za posledních pět let ročně nasazených zhruba dvě stě lidí, Dánsko se od roku 2014 pohybuje v průměru 43 a Norsko 85 lidí. Podíl na mírových operacích se z původních 25 % během studené války snížil na 4.8 % od roku 1990 do 2018 (United Nations Peacekeeping, 2018b).

Graf 4.3b Podíl na účasti v mírových operacích OSN mezi roky 1990 až 2018

Graf vychází ze statistik OSN vždy k 11. měsíci daného roku.
Zdroj: United Nations Peacekeeping, 2018b.

4.3.1 Amerika

Zapojení severských států v misích OSN ve Střední Americe a Karibiku je celkově nejslabší. Dánsko a Finsko se na tomto kontinentu vůbec neangažovaly, respektive neangažují. Norsko a Švédsko pak vysílají do tohoto regionu spíše vojenské pozorovatele (United Nations Peacekeeping, 2018b).

Tabulka 4.3.1 Zapojení severských států do mírových operací v Americe

Mise	Místo	Trvání	DNK	FIN	NOR	SWE
ONUSAL	Salvador	1991-1995	-	-	x	x
UNMIH	Haiti	1993-1996	-	-	-	-
UNSMIH	Haiti	1996-1997	-	-	-	-
MINUGUA	Guatemala	1997	-	-	x	x
UNTMIH	Haiti	1997	-	-	-	-
MIPONUH	Haiti	1997-2000	-	-	-	-
MINUJUSTH	Haiti	2017-	-	-	x	x
CELKEM	7		0	0	3	3

Tabulka vychází ze statistik OSN. Zdroj: United Nations Peacekeeping, 2019.

4.3.2 Afrika

Během studené války se mise v Africe podílely na celkovém počtu necelou pětinou. To se ale razantně změnilo v 90. letech. Od roku 1991 zde bylo zřízených celkem 28 operací, což je vůbec nejvíc ze všech kontinentů v rámci OSN. Tak velký počet souvisí i s jistou rozptýleností vzhledem ke konkrétním operacím. Tradičně největšího počtu operací se zúčastnilo Švédsko a Norsko, naopak Dánsko a Finsko byly aktivní jen zhruba ve třetině z nich.

Tabulka 4.3.2 Zapojení severovýchodních států do mírových operací v Africe

Mise	Místo	Trvání	DNK	FIN	NOR	SWE
UNAVEM II	Angola	1991-1995	-	-	x	x
MINURSO	Západní Sahara	1991-	x	x	x	x
UNOSOM I	Somálsko	1992-1993	-	x	x	-
ONUMOZ	Mozambik	1992-1994	-	x	x	x
UNOSOM II	Somálsko	1993-1995	-	-	x	x
UNOMUR	Rwanda/Uganda	1993-1994	-	-	-	-
UNOMIL	Libérie	1993-1997	-	-	-	x
UNAMIR	Rwanda	1993-1996	-	-	-	-
UNASOG	Čad	1994	-	-	-	-
UNAVEM III	Angola	1995-1997	-	-	x	x
MONUA	Angola	1997-1999	-	-	x	x
MINURCA	Středoafriická	1998-2000	-	-	-	-
UNOMSIL	Sierra Leone	1998-1999	x	-	x	x
UNAMSIL	Sierra Leone	1999-2005	-	-	x	x
MONUC	Dem. republika Kongo	1999-2010	x	-	x	x
UNMEE	Etiopie/Eritrea	2000-2008	x	x	x	x
MINUCA	Pobřeží slonoviny	2003-2004	-	-	-	-
UNMIL	Libérie	2003-2018	x	x	x	x
UNOCI	Pobřeží slonoviny	2004-2017	-	-	-	-
ONUB	Burundi	2004-2006	-	-	-	-
UNMIS*	Súdán	2005-2011	x	x	x	x
MINURCAT	Čad/Středoafriická rep.	2007-2010	x	x	x	x
UNAMID	Súdán	2007-	-	-	-	-
MONUSCO	Dem. republika Kongo	2010-	x	-	x	x
UNISFA	Súdán/Jižní Súdán	2011-	-	-	-	x
UNMISS	Jižní Súdán	2011-	x	x	x	x
MINUSMA	Mali	2013-	x	x	x	x
MINUSCA	Středoafriická	2014-	-	-	-	x
CELKEM	28		10	9	17	19

Operace označené * měly ve velení zástupce ze severovýchodních zemí.

Tabulka vychází ze statistik OSN. Zdroj: *United Nations Peacekeeping, 2019.*

V první polovině 90. let lze pozorovat určitou koherenci, kdy se prvních pěti zřízených misí účastnily vždy alespoň dvě severovýchodní země, avšak u operací ustanovených od roku 1993 do roku 1998 je zřejmý propad v účasti, a to hlavně u Dánska a Finska. Od počátku nového tisíciletí je participace opět souvislá.

4.3.3 Asie a Oceánie

Co se týče Asie, tak nejaktivnější byly severské státy v oblasti širšího Středního Východu, kde s výjimkou UNGOMAP a UNSMIS sloužily jednotky ze všech čtyřech severských zemí. Silné zastoupení měly severské země také v Oceánii, konkrétně ve Východním Timoru.

Tabulka 4.3.3 Zapojení severských států do mírových operací v Asii a Oceánii

Mise	Místo	Trvání	DNK	FIN	NOR	SWE
UNIKOM*	Irák/Kuvajt	1991-2003	x	x	x	x
UNAMIC	Kambodža	1991-1992	-	-	-	-
UNTAC	Kambodža	1992-1993	-	-	x	x
UNMOT*	Tádžikistán	1994-2000	x	-	-	-
UNTAET	Východí Timor	1999-2002	x	-	x	x
UNMISSET	Východní Timor	2002-2005	x	-	x	x
UNMIT*	Východní Timor	2006-2012	-	-	-	x
UNSMIS	Sýrie	2012	x	x	x	-
CELKEM	8		5	2	5	5

Operace označené * měly ve velení zástupce ze severské země.

Tabulka vychází ze statistik OSN. Zdroj: *United Nations Peacekeeping, 2019.*

4.3.4 Evropa

Co do počtu účasti na mírových operacích jsou severské státy v Evropě vůbec nejaktivnější, a to u všech čtyřech zemí. Až na výjimku mise UNOMIG se severské státy účastnily všech evropských operací od roku 1992. Ve čtyřech případech měly státy i zástupce ve velení samotné mise.

Tabulka 4.3.4 Zapojení severských států do mírových operací v Evropě

Mise	Místo	Trvání	DNK	FIN	NOR	SWE
UNPROFOR	Jugoslávie	1992-1995	x	x	x	x
UNOMIG*	Gruzie	1993-2009	-	-	x	x
UNCRO	Chorvatsko	1995-1996	x	x	x	x
UNPREDEP*	Makedonie	1995-1999	x	x	x	x
UNMIBH*	Bosna a Hercegovina	1995-2002	x	x	x	x
UNMOP*	Jugoslávie/Chorvatsko	1996-2002	x	x	x	x
UNTAES	Chorvatsko	1996-1998	x	x	x	x
UNCPSG	Chorvatsko	1998	x	x	x	x
UNMIK	Kosovo	1999-	x	x	x	x
CELKEM	9		8	8	9	9

Operace označené * měly ve velení zástupce ze severské země.

Tabulka vychází ze statistik OSN. Zdroj: *United Nations Peacekeeping, 2019.*

4.4 Severoatlantická aliance

Severská spolupráce v Severoatlantické alianci začala ustanovením Seversko-polské brigády během operací IFOR a SFOR. Ta se skládala z Norska, Dánska, Švédska, Finska a Polska, přičemž každá země měla odpovědnost za konkrétní složky (Sørensen, 2004, s. 108). Jednalo se o první severskou jednotku, která přesáhla rámec tradičního peacekeepingu (Jakobsen, 2006a, s. 127). V rámci SFOR později došlo k reorganizaci Seversko-polské brigády, změnil se název na Seversko-polskou bojovou skupinu, do které se zapojily také pobaltské státy – Estonsko, Lotyšsko a Litva (Whitteaker, 2002). Seversko-polská brigáda a později Seversko-polská bojová skupina navazovaly na Severský prapor fungující v operaci UNPROFOR v bývalé Jugoslávii (Jakobsen, 2007, s. 467). Ukázalo se však, že tento prapor je pro misi IFOR, respektive SFOR příliš malý, a proto byl doplněn o další země (Whitteaker, 2002). Severská spolupráce se také výrazně projevila v Afghánistánu. Nejprve došlo ke spolupráci Norska, Finska, Švédska a Německa v rámci ISAF a v roce 2006 se spojily jednotky Finska a Švédska a byl vytvořen jeden z provinčních rekonstrukčních týmů (Järvenpää, 2017, s. 2)

V Severoatlantické alianci vznikly v roce 2002 tzv. Síly rychlé akce [NATO Response Force - NRF]. Jedná se o nadnárodní technologicky vyspělé jednotky, které mají za úkol reagovat na bezpečnostní hrozby, mimo jiné i krizové řízení. Tyto jednotky jsou také otevřené zemím, které jsou součástí programu Partnerství pro mír (North Atlantic Treaty Organization, 2019b). Dánsko a Norsko se zapojily společně do NRF 8 (Zlatohlávek, 2007, s. 60), Finsko a Švédsko se na NRF také podílí, a to zejména jako logistická podpora (North Atlantic Treaty Organization, 2013). Možná spolupráce v budoucnu se nabízí i v rámci *UK Joint Expeditionary Force*. Jednotka vznikla v roce 2014 jako doplňující složka NATO pod velením Velké Británie. Kromě ní jsou členy všechny čtyři severské státy, Nizozemsko a všechny tři pobaltské státy. Nasazení jednotky je možné jak do bojových, tak i do mírových akcí, a to nejen v rámci Severoatlantické aliance, ale i v Evropské unii a OSN (Ministry of National Defence Republic of Lithuania, 2018).

Vzhledem k tomu, že analýza se vztahuje na mírové operace v rámci OSN, zařadila jsem do této části pouze pozemní operace. V analýze rovněž chybí mise asistující jiné organizací, a to Africké unii.

Tabulka ukazuje účast severských států na operacích řízených Severoatlantickou aliancí. Na rozdíl od misí OSN, zde lze jasně pozorovat rozdíl mezi členskými státy – Dánskem

a Norskem a nečlenskými, tedy Finskem a Švédskem. Zatímco Dánsko a Norsko jsou v účasti na operacích stoprocentní, Švédsko a Finsko se zapojily v pěti případech.

Tabulka 4.4 Zapojení severských států do mírových operací NATO

Mise	Místo	Trvání	DNK	FIN	NOR	SWE
IFOR	Bosna a Hercegovina	1995-1996	x	x	x	x
SFOR	Bosna a Hercegovina	1996-2004	x	x	x	x
AFOR	Albánie	1999	x	-	x	-
KFOR*	Kosovo	1999-	x	x	x	x
Amber Fox	Makedonie	2001-2002	x	-	x	-
Allied Harmony	Makedonie	2002-2003	x	-	x	-
ISAF	Afghánistán	2003-2014	x	x	x	x
NTM-I	Irák	2004-2011	x	-	x	-
RSM	Afghánistán	2015-	x	x	x	x
CELKEM	9		9	5	9	5

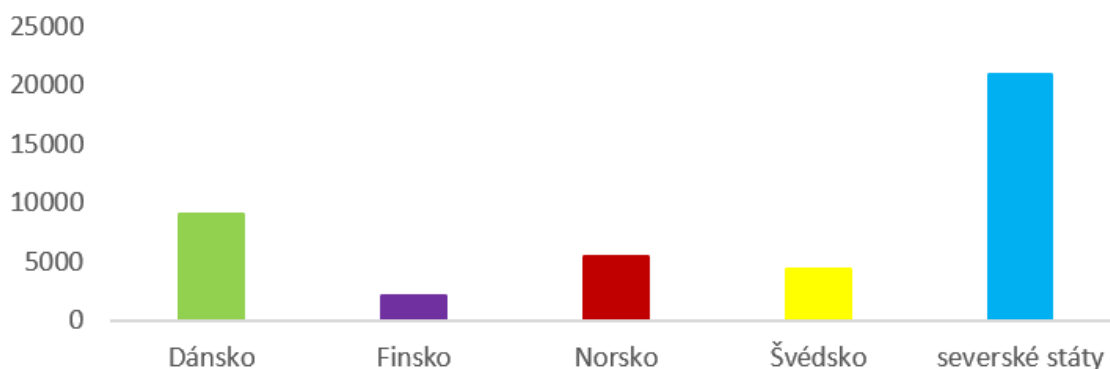
Operace označené * měly ve velení zástupce ze severské země.

Zdroj: Réseau de recherche sur les opérations de paix, 2015 | Supreme Headquarters Allied Powers Europe, 2014

4.4.1 Oblast bývalé Jugoslávie

Tradičně silné zapojení severských států v operacích OSN v Jugoslávii si země udržely i v Alianci. Všechny severské země podílely nejprve na misi IFOR a později na ní navazující operaci SFOR v Bosně a Hercegovině. Současně se všechny státy podílejí na misi KFOR v Kosovu, která trvá již dvacet let. Oficiální statistiky nejsou k dispozici pro mise IFOR a SFOR, nicméně Jakobsen uvádí, že Dánsko poskytlo 9058, Finsko 2111, Norsko 5427 a Švédsko 4280 personálu pro mise IFOR a SFOR mezi roky 1995 až 2004 (Jakobsen, 2006a, s. 241-250).

Graf 4.4.1a Podíl jednotlivých států na misích IFOR/SFOR

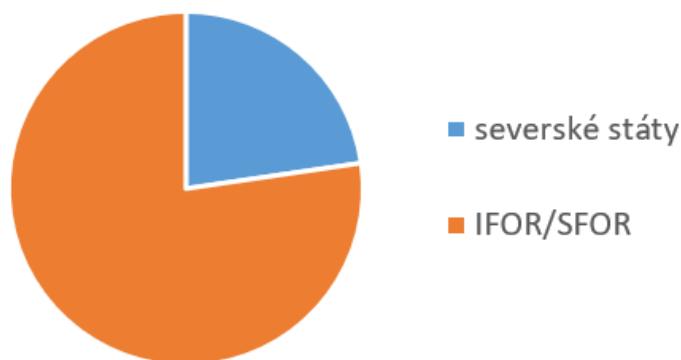

Graf vychází z údajů v knize *Nordic Approaches to Peace Operations* a ze stránek NATO.

Zdroj: Jakobsen, 2006a | North Atlantic Treaty Organization, 2018.

Celkově se na obou misích podílelo zhruba 92 tisíc lidí (North Atlantic Treaty Organization, 2017). Celkový podíl severovýchodních států na těchto dvou operacích je 22,7 %, čímž se dokázaly státy přiblížit k původním 25 % podílu na mírových operacích během studené války.

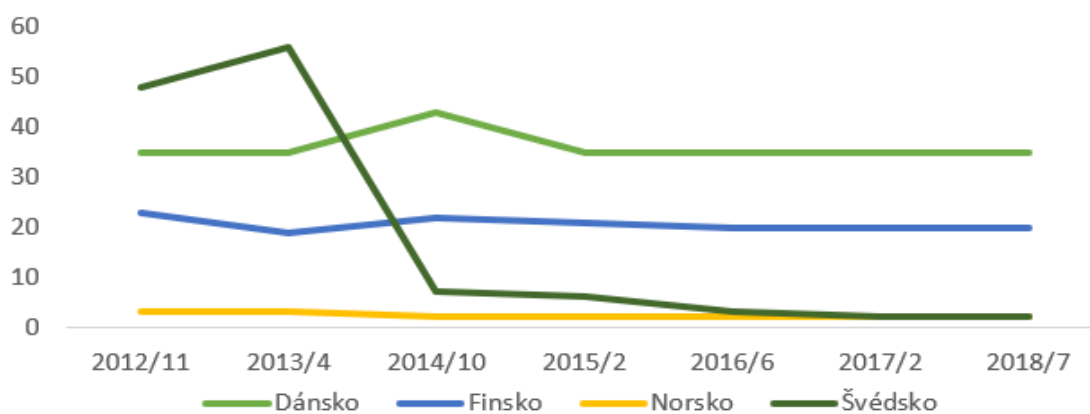
Graf 4.4.1b Podíl severovýchodních států na misích IFOR/SFOR

Graf vychází z údajů v knize Nordic Approaches to Peace Operations a ze stránek NATO. Zdroj: Jakobsen 2006a | North Atlantic Treaty Organization, 2018.

Co se týče zapojení severovýchodních států v misi KFOR v Kosovu, zde také nejsou k dispozici kompletní statistiky, informace jsou dostupné od roku 2012.

Graf 4.4.1c Účast severovýchodních států na misi KFOR v období 2012-2018

Graf vychází ze statistik NATO k příslušnému měsíci daného roku. Zdroj: North Atlantic Treaty Organization, 2019d.

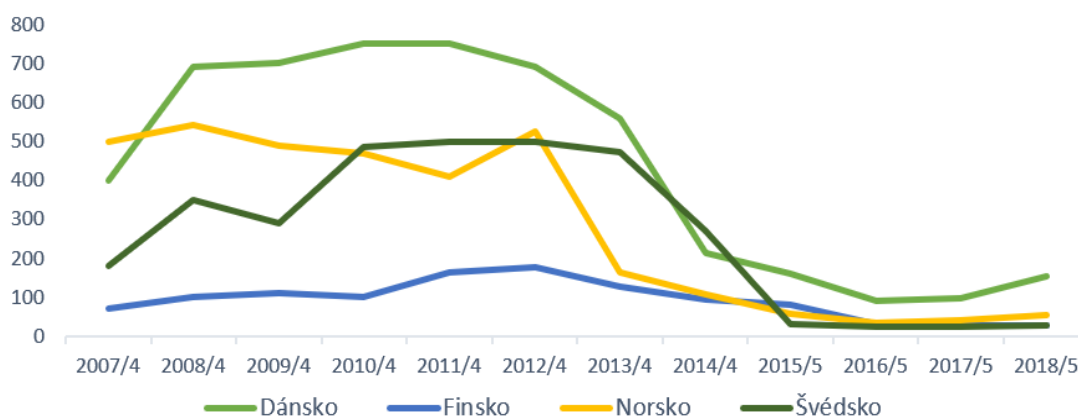
Nicméně stránky Ministerstva obrany Dánska uvádí, že od roku 1999 do současnosti bylo v misi KFOR zapojených více než 10000 dánských vojáků (Danish Ministry of Defence,

2019), finské ozbrojené složky uvádí počet 7300 (The Finnish Defence Forces, 2018), norské ozbrojené síly 1400 vojáků (Norwegian Armed Forces, 2017) a švédské ozbrojené síly 1000 (Swedish Armed Forces, 2013). Původní rozsah mise byl 50000, který byl postupně snižován. NATO vede statistiky KFOR od roku 2012, kdy se celkově na misi KFOR v průměru účastní 4649 osob a účast severských států v ní se pohybuje okolo dvou procent (North Atlantic Treaty Organization, 2019d).

4.4.2 Afghánistán

Jednou z dlouhotrvajících oblastí, kde Severoatlantická aliance operuje je Afghánistán. Misi ISAF převzala NATO v roce 2003. Ukončena byla v prosinci 2014. Navázala na ní mise RSM v roce 2015. Oficiální statistiky NATO jsou dostupné až od roku 2007 (North Atlantic Treaty Organization, 2019c). Graf ukazuje postupný vývoj účasti severských států v Afghánistánu. S výjimkou v roce 2015 se podíl severských států na misích v Afghánistánu pohybuje pod dvěma procenty. Po uzavření mise ISAF v roce 2014 se účast rapidně snížila, což je ale i důsledkem toho, že mise RSM nemá tak velký rozsah jako ISAF (North Atlantic Treaty, 2019c).

Graf 4.4.2 Zapojení severských států v Afghánistánu v misích ISAF a RSM mezi léty 2007- 2018

Graf vychází ze statistik NATO ke 4., respektive 5. měsíci daného roku.
Zdroj: North Atlantic Treaty Organization, 2019c.

4.5. Evropská unie

Společná bezpečnostní a obranná politika [SBOP] umožňuje Evropské unii čelit mezinárodním krizím. Jedním z nástrojů, jak těmto hrozbám čelit jsou civilní a vojenské operace. Jádrem vojenských sil tvoří tzv. bojové skupiny čítající okolo 1500 osob. V roce 2008 se Švédsko a Finsko spolu s Estonskem vytvořily Severskou bojovou skupinu pod švédským velením. Jednalo se o první bojovou formaci, kterou tvořily pouze malé státy

a také jedinou, kde působí nečlenská země Evropské unie – Norsko (Andersson, 2006, s. 20-37). Dánsko se k Severské bojové skupině nepřipojilo, neboť má v rámci SBOP tzv. opt-out [vyjednaný trvalá výjimka] a těchto misí se neúčastní (Jeppsson, 2009, s. 92). Později se ke skupině také přidaly další země - Irsko, Litva a Lotyšsko (Wissman, 2014).

Severská bojová skupina je schopna poskytovat jak humanitární pomoc, tak silově oddělit zneprátelené strany. Musí tedy být schopna účastnit se přímého boje, účinně tedy nahradila jednotky NORDCAPS. Všechny země s výjimkou Dánska považují Severskou bojovou skupinu jako jednu z eventualit, jak zvýšit svůj vliv na mírových operacích (Jakobsen, 2007, s. 461-470). Ačkoli jsou bojové skupiny funkční od roku 2007, zatím nebyly do akce, zejména z politických a finančních důvodů, nasazeny. V roce 2017 ale proběhly diskuze v rámci Evropské rady, že by členské státy nesly náklady na nasazení bojových skupin společně a možnost jejich nasazení tak dostává znatelnější obrys (European Union External Action, 2017).

4.5.1 Vojenské mise

Vojenské operace zahájila Evropská unie v roce 2003 v Makedonii. Jak již bylo zmíněno dříve, Dánsko má v tomto případě výjimku a vojenských misí se neúčastní. Tradičně vysoký profil si drží Finsko a Švédsko, Norsko naopak spolupracuje s Evropskou unií pouze ve vojenských operacích pouze v oblasti bývalé Jugoslávie.

Tabulka 4.5.1 Zapojení severských států do vojenských misí EU

Mise	Místo	Trvání	DNK	FIN	NOR	SWE
EUFOR Concordia	Makedonie	2003	-	x	x	x
EUPOL Proxima	Makedonie	2003-2005	-	x	x	x
EUFOR Artemis	Dem. republika	2003	-	x	-	x
EUFOR Althea	Bosna a Hercegovina	2004-	-	x	x	x
EUFOR RD Congo	Dem. republika	2006	-	x	-	x
EUFOR Tchad/RCA	Čad/ Středoafriická	2008-2009	-	x	-	x
EUTM Somalia	Somálsko	2010-	-	x	-	x
EUTM Mali	Mali	2013-	-	x	-	x
EUFOR RCA	Středoafriická rep.	2014-2015	-	x	-	-
EUMAM RCA	Středoafriická rep.	2015-2016	-	-	-	x
EUTM RCA	Středoafriická rep.	2016-	-	-	-	-
CELKEM	11		0	9	3	9

Tabulka vychází ze statistik EU. Zdroj: Di Mauro et al., 2017 | Réseau de recherche sur les opérations de paix, 2016.

4.5.2 Civilní mise

Dánská výjimka se ovšem nevztahuje na mise civilní, pro tento typ operací poskytuje Dánsko experty a pozorovatele. Na první pohled je tedy jasný rozdíl mezi zapojením severských států ve vojenských a civilních misích. Finsko spolu se Švédskem si drží stejně vysoký profil v obou případech, Dánsko poskytlo své zástupce do více než poloviny civilních misí a Norsko se v obou případech účastní zhruba v jedné třetině případů.

Tabulka 4.5.2 Zapojení severských států do civilních misí EU

Mise	Místo	Trvání	DNK	FIN	NOR	SWE
EUPM*	Bosna a Hercegovina	2003-2012	-	x	x	x
EUPOL Proxima	Makedonie	2003-2005	x	x	x	x
EUJUST Themis	Gruzie	2004-2005	x	-	-	x
EUPOL Kinshasa	Dem. republika	2005-2007	-	-	-	x
EUPAT*	Makedonie	2005-2006	x	x	-	x
EUJUST LEX Iraq*	Irák	2005-2013	x	x	x	x
EUSEC RD Congo	Dem. republika	2005-2016	-	x	-	x
AMM	Ačeh/Indonésie	2005-2006	x	x	x	x
EUBAM Moldova-Ukraine	Moldova/Ukraine	2005-	-	x	-	x
EUBAM Rafah	Pásmo Gazy	2005-	x	x	-	x
EUPOL COPPS*	Palestina	2006-	x	x	x	x
EUPOL RD Congo	Dem. republika	2007-2014	-	x	-	x
EUPOL Afghanistan*	Afghánistán	2007-2016	x	x	x	x
EUSSR Guinea-Bissau	Guinea-Bissau	2008-2010	-	-	-	-
EUMM Georgia*	Gruzie	2008-	x	x	-	x
EULEX Kosovo	Kosovo	2008-	x	x	x	x
EUCAP Sahel Niger*	Niger	2012-	-	x	-	x
EUBAM Libya*	Libya	2013-	x	x	-	x
EUCAP Sahel Mali	Mali	2014-	-	x	-	x
EUAM Ukraine*	Ukrajina	2014-	x	x	x	x
EUAM Iraq	Irák	2017-	x	x	-	x
CELKEM	21		13	18	8	20

Operace označené * měly ve vedení zástupce ze severské země.

Tabulka vychází ze statistik EU. Zdroj: Di Mauro et al., 2017 | Réseau de recherche sur les opérations de paix, 2016.

4.5.3 Afrika

Participaci v Africe výrazně ovlivňuje fakt, že operace s výrazně vyšším počtem personálu jsou vojenské, a tedy účast severských států na nich je výrazně nižší. Jasně dominantním severskou zemí je Švédsko, příspěvek Finska se pohybuje kolem 50 lidí, Dánsko vyslalo na kontinent pozorovatele a experty v řádu jednotek a Norsko se operací zde neúčastní vůbec. Celkový podíl států na afrických operacích je 2,3 %.

Graf 4.5.3 Podíl severských států na misích v Africe

Graf vychází ze statistik EU.

Zdroj: Di Mauro et al., 2017 | Réseau de recherche sur les opérations de paix, 2016.

4.5.4 Asie

V misích na asijském kontinentě, které jsou výhradně civilního charakteru, mají severské státy celkově největší zastoupení. Celkem se podílejí na asijských misích Evropské unie zhruba 25 % tomto případě se přibližují statistikám, které měly během studené války v OSN.

Graf 4.5.4 Podíl severských států na misích v Asii

Graf vychází ze statistik EU.

Zdroj: Di Mauro et al., 2017 | Réseau de recherche sur les opérations des paix, 2016.

S výjimkou mise AMM se jedná o oblast širšího Středního východu, kde byly a stále jsou severské státy tradičně zapojeny v rámci OSN a Severoatlantické aliance.

4.5.5 Evropa

Nejvíce vyrovnaná je situace v Evropě, Švédsko a Finsko mají příspěvky téměř shodné. Norsko zvýšilo svůj podíl tím, že se výrazně podílelo na misi EUFOR Althea, která byla nástupcem mise SFOR v rámci Severoatlantické aliance. Dánský příspěvek pak tvoří hlavně podpora mise EULEX Kosovo. Celkový podíl severských států na evropských operacích je 4,4 %.

Graf 4.5.5 Podíl severských států na misích v Evropě

*Graf vychází ze statistik EU.
Zdroj: Di Mauro et al., 2017 | Réseau de recherche sur les opérations de paix, 2016.*

4.6 Shrnutí účasti

Jak bylo nastíněno v úvodu této kapitoly, OSN, NATO a EU nepoužívají stejnou metodu při zaznamenávání účasti členských, respektive nečlenských států v operacích. OSN poskytuje statistiky od roku 1990 a je možné dohledat počet personálu poskytovaný měsíčně pro danou operaci. Severoatlantická aliance vede statistiky až posledních zhruba deset let, a stejně jako u OSN se jedná o měsíční přehled pro danou operaci. Co se týče operací z 90. let, tam je třeba vycházet z informací poskytnutých severskými obrannými složkami nebo ministerstvy. Statistiky pro Evropskou unii vytváří v současnosti Evropský univerzitní institut [EUI].

Pokud vezmeme do úvahy, že listopadové údaje mezi léty 1990 až 1999 o celkovém počtu nasazeného personálu ze severských států reprezentuje celoroční příspěvek států k operacím OSN, pak je za toto období celkový počet za Dánsko, Finsko, Norsko a Švédsko 33043 (United Nations Peacekeeping, 2018b). Naproti tomu v Severoatlantické alianci v misích IFOR a později SFOR [ta byla uzavřena až v roce 2004] působilo celkem 20876 členů severského personálu. V 90. letech tedy stále převládala u severských států účast na mírových operacích OSN, a to více než o třetinu vůči Severoatlantické alianci.

Pokud opět, jako v případě 90. let, vezmeme do úvahy listopadové údaje jako celoroční příspěvek, pak mezi léty 2000 až 2017 působilo v OSN 9929 lidí ze čtyř severských států. Během tohoto období poskytly severské státy jen pro misi KFOR zhruba 18300 lidí. A pokud, podobně jako v případě OSN, i u NATO vezmeme do úvahy, že dubnové údaje v případě ISAF a květnové údaje v případě RSM reprezentují celoroční příspěvek od roku 2007 [od té doby je statistika dostupná] do roku 2017, tak severské státy vyslaly do misí v Afghánistánu 12648 osob. Tedy dohromady čítal severský personál více než 31 tisíc osob. Od roku 2003 je část personálu zapojená i v Evropské unii. V období 2003 až 2017 bylo celkem do civilních a vojenských misích EU začleněno 839 osob.

Nicméně je třeba vzít v úvahu, že na misích OSN se po studené válce podílí více než sto dvacet států (United Nations Peacekeeping, 2018b), v operacích Severoatlantické aliance je sice počet aktérů menší, avšak v případě dvou afghánských misí [ISAF, RSM] zajišťují Spojené státy 20 až 70 % celkového personálu (North Atlantic Treaty Organization, 2019c), v KFOR je to pak kolem 17 % (North Atlantic Treaty Organization, 2019d). Tedy i přes poměrně vysokou účast u všech čtyř států nejsou schopné dosahovat tak velkého procentuálního podílu. Participace na misích Evropské unie je co do počtu vyslaného personálu ze všech tří sledovaných organizací nejnižší, což výrazně ovlivňuje fakt, že Dánsko se na vojenských misích nepodílí vůbec a Norsko jako nečlenský stát v malé míře. Na druhé straně, na misích EU se nepodílí tolik aktérů jako v případě OSN, a ačkoli Francie je lídrem, pokud jde o účast, nemá tak dominantní postavení jako USA v případě Severoatlantické aliance. Severské státy se tak, podobně jako v misích IFOR a SFOR, dokázaly v misích EU v Africe přiblížit statistikám z dob studené války v OSN.

Případně početně vyšší účasti v jedné konkrétní mezinárodní organizaci brání rozdílné přístupy čtyř států, severský model se tak postupně po roce 2000 stal dichotomickým. Zatímco Dánsko a Norsko dále posilují svůj profil v misích Aliance na úkor OSN a

Evropské unie, Finsko a Švédsko naopak vysílají vojáky a pozorovatele do misí EU a OSN.

Podíváme-li se na konkrétní regiony, kde byly, respektive jsou severské státy nejvíce angažované, pak jde zejména o oblast bývalé Jugoslávie. V každé misi, která se konala na tomto území, měly severské státy minimálně dva zástupce, a to ve všech třech mezinárodních organizacích. V šesti případech pak měly země i zástupce ve velení. Druhým významným regionem je pak oblast širšího Středního východu, kde jsou severské státy aktivní již od roku 1948 až do současnosti. Během studené války šlo o oblast, kde se angažovaly vůbec nejvíce, a v současnosti je to právě tato oblast, kde v rámci Evropské unie dosahují podobných statistik jako kdysi. Svědčí o tom i vysoký počet operací, kde měly severské státy vůbec nejvíce zástupců ve velení, a to celkem čtrnáct napříč všemi sledovanými organizacemi.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala postupnou proměnou postoje čtyř severských států k mírovým operacím ve třech mezinárodních organizacích na pozadí teorie nového institucionalismu a konceptu malých států. Severské státy byly v reakci na institucionální změny v přístupu k mírovým operacím v 90. letech minulého století nuceny přehodnotit svůj dosavadní tradiční přístup.

V úvodní teoretické části byla v první kapitole představena teorie nového institucionalismu spolu s konceptem malých států, včetně vysvětlení vzájemné provázanosti. Následně byly čtyři severské státy definovány jako malé státy, a to na základě objektivních i subjektivních kritérií. Teoretická část dále pokračovala druhou kapitolou, která sleduje postupný vývoj konceptu mírových operací. Nejprve jsem se věnovala mírovým operacím pod záštitou OSN, neboť v rámci této organizace v 50. letech vznikl peacekeeping, který byl výchozím bodem pro následnou transformaci tohoto konceptu. Kapitola dále pokračuje vývojem mírových operací v 90. letech a následnou expanzí do dalších mezinárodních organizací; nejprve do Severoatlantické aliance a později také do Evropské unie.

Třetí kapitolou práce začíná vlastní analýza. Zde se věnuji samotnému severskému modelu, nejprve jaké faktory vedly k jeho vytvoření, čím byl charakteristický a co ho činilo tak úspěšným během studené války. Ve druhé části třetí kapitoly jsem se pak zaměřila na postoje severských států konkrétně, tedy jaké byly jejich motivy se do mírových misí zapojit, kdy tak učinily, respektive jakým způsobem reagují na postupnou změnu konceptu, od tradičního peacekeepingu až po operace na podporu míru.

Čtvrtá kapitola představuje samotnou analýzu spolupráce na mírových operacích ve třech zvolených mezinárodních organizacích. Začala jsem participací severských států v OSN, kde jsem se nejprve zaměřila na období studené války, které reflektuje úspěšný severský model, jenž je výchozím bodem této práce. Následně jsem se soustředila na situaci po pádu železné opony, opět nejprve v OSN, a následně v Severoatlantické alianci a Evropské unii. Čtvrtá kapitola tedy navazuje na tu předešlou, neboť zkoumá spojitost mezi adaptací jednotlivých států na nový koncept mírových operací a jejich účastí v konkrétních misích.

Hlavním cílem práce bylo nalézt odpověď na otázku, jak se vyvíjela participace severských států v mírových operacích OSN, NATO a EU. Severské státy, stejně jako další menší státy, se vyznačují vysokou aktivitou v mezinárodních organizacích, kde jsou považovány za tzv. normativní podnikatele vzhledem k jejich dlouholeté podpoře v oblasti prevenci konfliktů, která je v současnosti normativním rámcem mezinárodních organizací. Jejich zájem v této sféře pak podtrhuje vysoké nasazení čtveřice v mírových operacích během studené války. V důsledku institucionálních změn, které započaly po pádu železné opony v rámci konceptu mírových operací, severské státy nebyly schopné zachovat svůj status hlavních přispěvatelů do mírových operací. S institucionální proměnou samotného konceptu se ale také objevily nové možnosti, kde mohly země uplatnit svůj potenciál, a to v podobě misí Severoatlantické aliance a Evropské unie.

Zároveň ale došlo na straně severských států ke změnám bezpečnostní politiky. Dánsko a Norsko se soustředily na posílení svého vlivu v Severoatlantické alianci a jsou ochotné vysílat personál do operací na prosazování míru, proto přesunuly velkou část svých sil v 90. letech z OSN do NATO. Finsko a Švédsko na druhé straně jsou v tomto ohledu zdrženlivější. Ačkoli i tyto dva státy vyslaly jednotky do misí NATO, jejich podpora pro operace na prosazování míru je nižší než u jejich sousedů a upřednostňují účast obranných složek v misích OSN a také Evropské unii, kde naopak Dánsko přispívá pouze v misích civilního charakteru a norské příspěvky do operací EU jsou velmi malé. Z analýzy tak vyplývá, že se v rámci severského modelu vytvořily dva proudy. Na jedné straně jsou Dánsko a Norsko, které do OSN a EU přispívají minimálně a mírové síly soustředují výhradně do operací Severoatlantické aliance. Finsko spolu se Švédskem si na druhé straně udržují vysoký podíl na účasti v EU a jejich příspěvky do misí OSN za posledních pět let stále rostou na úkor slabší participace v NATO. Rozdílné priority způsobily roztržičnost severského modelu, a společně už tak nebyly schopné navázat na dřívější úspěšné statistiky.

Součástí hlavní otázky byly i dvě podotázky; zda dokázaly severské státy navázat na úspěšný model z dob studené války a ve kterých oblastech byly, respektive jsou severské státy nejvíce zapojeny. Tyto dvě otázky spolu úzce souvisí, neboť v konkrétních oblastech dokázaly severské státy navázat na dřívější úspěšnost modelu. Jedná se především o oblast bývalé Jugoslávie. Zde byly severské státy v 90. letech v rámci OSN a NATO schopné navázat na úspěšné statistiky z dob studené války, tedy podílu na účasti kolem 25 %. Podobně jsou na tom severské státy v regionu širšího Středního východu,

kde byly tradičně silné již během studené války. I důsledkem nižší konkurence byly severské státy schopné navázat na tento trend i v současnosti v rámci misí Evropské unie. V ostatních oblastech se čtvrtinovému podílu, který měl severský model mírových operací během studené války, nedokázaly severské státy vlivem rozličných zájmů v daných mezinárodních organizacích přiblížit.

SUMMARY

My bachelor thesis deals with gradual change of the position of four Nordic countries to peace operations in the United Nations, the North Atlantic Treaty Organization and the European Union. This study shows that from 1950s to the mid-1990s the Nordic model of peacekeeping was consistent, and these countries held rather high share in total involvement of peace missions UN. However, with the engagement NATO and later EU to the peace activities Nordic model became dichotomous; on the one hand there are Denmark and Norway, which concentrate their effort on NATO at the expense of UN and EU. On the other hand, Finland and Sweden are more active in UN and EU missions and their personal support of NATO peace operations is weaker. Due to institutional changes in the peace mission concept itself and due to the different interests of individual states, Nordic countries were not able to follow the successful cooperation model from the Cold War era.

POUŽITÁ LITERATURA

Primární zdroje

- AJP 3.4.1 – Peace Support Operations, 2001. In: *Public Intelligence* [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://info.publicintelligence.net/NATO-PeaceSupport.pdf>
- An Agenda for Peace, 1992. In: *United Nations* [online]. [cit. 2019-02-19]. Dostupné z: https://www.un.org/ruleoflaw/files/A_47_277.pdf
- Balkans, 2017. In: *Norwegian Armed Forces* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://forsvaret.no/en/exercise-and-operations/operations/balkans>
- Contributors to UN Peacekeeping Operations by Country and Post, 2018b. In: *United Nations Peacekeeping* [online]. [cit. 2019-01-09]. Dostupné z: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/1_summary_of_contributions_10.pdf
- Denmark, 2018b. In: *The World Factbook* [online]. [cit. 2019-01-05]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/da.html>
- DI MAURO, Danilo, Ulrich KROTZ a Katerina WRIGHT, 2017. EU's global engagement: a database of CSDP military operations and civilian missions worldwide: codebook: version 2.0. 2003-2017. In: *European University Institute Research Repository* [online]. [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <http://cadmus.eui.eu/handle/1814/48944>
- Finland, 2018a. In: *The World Factbook* [online]. [cit. 2019-01-05]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/fi.html>
- Kosovo (KFOR), 2013. In: *Swedish Armed Forces* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://www.forsvarsmakten.se/en/activities/current-international-missions2/kosovo-kfor/>
- Kosovo KFOR, 2018. In: *The Finnish Defence Forces* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://puolustusvoimat.fi/en/web/kansainvalinen-kriisinhallinta/kosovo-kfor1>
- NATO and Afghanistan Placemat Archive, 2019c. In: *North Atlantic Treaty Organization* [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://www.nato.int/cps/en/natolive/107995.htm>
- NATO's role in Kosovo: KFOR Placemat, 2019d. In: *North Atlantic Treaty Organization* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_48818.htm?selectedLocale=en
- Norway, 2018c. In: *The World Factbook* [online]. [cit. 2019-01-05]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/no.html>

- Operations and missions: past and present, 2018. In: *North Atlantic Treaty Organization* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52060.htm
- Operations Archive, 2014. In: *Supreme Headquarters Allied Powers Europe* [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <https://shape.nato.int/missionarchive>
- Peace support operations in Bosnia and Herzegovina, 2017. In: *North Atlantic Treaty Organization* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52122.htm
- Signatures of Partnership for Peace Framework Document, 2012. In: *North Atlantic Treaty Organization* [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_82584.htm
- Sweden, 2018d. In: *The World Factbook* [online]. [cit. 2019-01-05]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sw.html>
- The Danish engagement in Kosovo (KFOR), 2019. In: *Danish Ministry of Defence* [online]. [cit. 2019-04-17]. Dostupné z: <https://www.fmn.dk/eng/allabout/Pages/TheDanishengagementinKosovo.aspx>
- Toutes les opérations de l'organisation: OTAN, 2015. In: *Réseau de recherche sur les opérations de paix* [online]. [cit. 2019-04-16]. Dostupné z: <http://www.operationspaix.net/12-toutes-les-operations-de-l-organisation-otan.html>
- Toutes les opérations de l'organisation: UE, 2016. In: *Réseau de recherche sur les opérations de paix* [online]. [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <http://www.operationspaix.net/16-toutes-les-operations-de-l-organisation-ue.html>
- Where we operate, 2019. In: *United Nations Peacekeeping* [online]. [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: <https://peacekeeping.un.org/en/where-we-operate>

Sekundární zdroje

1. Knižní zdroje

- ANDRESSON, Jan Joel, 2006. *Armed and Ready? The EU Battlegroup Concept and the Nordic Battlegroup*. Stockholm: Swedish Institute for European Policy Studies (SIEPS). ISBN 91-85129-35-6.
- ARCHER, Clive. The Nordic States and Security. In: ARCHER, Clive, Alyson J. K. BAILES a Anders WIVEL. *Small states and international security: Europe and beyond*. Oxford: Routledge 2014, str. 95-112. ISBN 9780415629980.

- BAILES, Alyson J.K. Small states and security: Does size still matter? In: BALDERSHEIM, Harald a Michael KEATING. *Small states in the modern world: vulnerabilities and opportunities*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015, str. 23-41. ISBN 9781784711436.
- BAILLE, Sasha. The Position of Small States in the EU. In: GOETSCHER, Laurent. *Small states inside and outside the European Union: interests and policies*. Boston: Kluwer Academic Publishers, 1998, str.193-205. ISBN 0-7923-8280-3.
- BAKER FOX, Annete. *The Power of Small States: Diplomacy in World War II*. Chicago: University Chicago Press. ISBN 0226259455.
- BELLAMY, Alex J., Paul WILLIAMS a Stuart GRIFFIN. *Understanding peacekeeping*. Malden, MA: Blackwell Pub., 2004. ISBN 0-7456-3058-8.
- BUREŠ, Oldřich. *United Nations peacekeeping: bridging the capabilities-expectations gap*. Saarbrücken: VDM Verlag Dr. Müller, 2008. ISBN 978-3-8364-8188-5.
- DRULÁK, Petr. *Teorie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-725-6.
- DRULÁKOVÁ, Radka a Petr DRULÁK. *Tvorba a analýza zahraniční politiky*. 2., přeprac. vyd. Praha: Oeconomica, 2007. ISBN 978-80-245-1184-9.
- FARRELL, Theo. Humanitarian Intervention and Peace Operations. In: BAYLIS, John. *Strategy in the contemporary world: an introduction to strategic studies*. 2nd ed. New York: Oxford University Press, 2007, str. 313-334. ISBN 978-0-19-928978-3.
- FIALA, Vlastimil. *Teoretické a metodologické problémy evropské integrace*. V Olomouci: Periplum, 2007. Studie a analýzy (Periplum). ISBN 978-80-86624-37-2.
- FINDLAY, Trevor, 2002. *The Use of Force in UN Peace Operations*. Oxford: Oxford University Press. ISBN 0-19-829282-1.
- FORTIER, Patricia. The Evolution of Peacekeeping. In: MCRAE, Robert Grant a Don HUBERT. *Human security and the new diplomacy: protecting people, promoting peace*. Montreal: McGill-Queen's University Press, 2001, str. 41-54. ISBN 0-7735-2218-2.
- FRANTZEN, Henning-A, 2005. *NATO and peace support operations, 1991-1999: policies and doctrines / Henning-A. Frantzen*. ISBN 0415349966.
- GRØN, Caroline Howard, Peter NEDERGAARD a Anders WIVEL. *The Nordic countries and the European Union: still the other European community?* New York: Routledge, 2015. ISBN 9781138024243.

- HAD, Miloslav a Václav KOTYK. *Malé země, velcí sousedé*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1998. Problémy zahraniční politiky. ISBN 80-85864-57-6.
- INGEBRITSEN, Christine. Norm Entrepreneurs: Scandinavia's Role in World Politics. In: INGEBRITSEN, Christine. *Small states in international relations*. Reykjavik: University of Iceland Press, 2006, str. 273-291. ISBN 0-295-98524-0.
- JAKOBSEN, Peter Viggo. *Nordic approaches to peace operations: a new model in the making?*. New York, NY: Routledge, 2006a. ISBN 978-0415383608.
- KAPLAN, Lawrence S. *NATO divided, NATO united: the evolution of an alliance*. Westport, Conn.: Praeger, 2004. ISBN 0-275-98377-3.
- KNUDSEN, Olav. Analysing Small-State Security: The Role of External Factors. In: BAUWENS, Werner, Armand CLEESE a Olav KNUDSEN. *Small States and the Security Challenge in the New Europe*. London: Brassey's, 1996, str. 3-20. ISBN 857531531.
- KOKO, Jacques L. a Essoh J. M. C. ESSIS. *Determinants of success in UN peacekeeping operations*. Lanham: University Press of America, 2012. ISBN 978-0761858652.
- LANE, Jan-Erik a Svante O. ERSSON. *The new institutional politics: performance and outcomes*. New York: Routledge, 2000. ISBN 0-415-18321-9.
- MEDVEDEV, Sergei. Psychoanalýza finsko-ruského vztahu. In: HAD, Miloslav a Václav KOTYK. *Malé země, velcí sousedé*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1998, str. 179-193. ISBN 80-85864-57-6.
- MÖTÖLÄ, Kari. Nordic Security Policy Co-operation: A New Regional Role in the Making. In: BAUWENS, Werner, Armand CLEESE a Olav KNUDSEN. *Small States and the Security Challenge in the New Europe*. London: Brassey's, 1996, str. 150-170. ISBN 857531531.
- OAKLEY, Robert B., Michael J. DZIEDZIC a Eliot M. GOLDBERG. *Policing the new world disorder: peace operations and public security*. Washington, DC: National Defense University Press, 1998. ISBN 157906-006.
- PANKE, Diana. Small states in EU decision-making: how they can be effective? In: BALDERSHEIM, Harald a Michael KEATING. *Small states in the modern world: vulnerabilities and opportunities*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015, str. 59-72. ISBN 9781784711436.
- PETERS, Guy. *Institutional theory in political science: the 'new institutionalism'*. 2nd ed. New York: Continuum, 2005. ISBN 9780826473042.

- ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-177-8.
- ROSAMOND, Ben. *Theories of European integration*. New York: St. Martin's Press, 2000. ISBN 0-312-23120-2.
- SKOVAJSA, Marek, 2006. Nový institucionalismus v politické vědě. In: NĚMEC, Jan a ŠŮSTKOVÁ, Markéta. *3. kongres českých politologů Olomouc 8.-10.9.2006*. Česká společnost pro politické vědy, 2006, str. 886-895. ISBN 978-80-902176-0-7.
- SØRENSEN, Henning, 2004. Danish Senior Officer's Experiences from IFOR/SFOR. In: CALLAGHAN, Jean a Mathias SCHÖNBORN. *Warriors in Peacekeeping: Points of Tension in Complex Cultural Encounters*. Münster: LIT Verlag, 2004, str. 83-118. ISBN 3-8258-5172-9.
- VAN ROON, Ger. The Oslo Alliance (1930-1940). In: BALDERSHEIM, Harald a Michael KEATING. *Small states in the modern world: vulnerabilities and opportunities*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2015, str. 42-73. ISBN 9781784711436.
- WIBERG, Hakan. Security Problems of Small Nations. In: BAUWENS, Werner, Armand CLEESE a Olav KNUDSEN. *Small States and the Security Challenge in the New Europe*. London: Brassey's, 1996, str. 21-41. ISBN 857531531.
- ZLATOHLÁVEK, Petr. *NATO Response Force - Síly rychlé reakce NATO: úvod do problematiky*. Praha: Pro Informační centrum o NATO vydalo sdružení Jagello 2000, 2007. Studie (Jagello 2000: Informační centrum o NATO). ISBN 978-80-239-9386-8.

Časopisecké zdroje

- ANDERSSON, Andreas. The Nordic Peace Support Operations Record, 1991-99. *International Peacekeeping* [online]. 2007, **14**(4), 476-492 [cit. 2019-05-04]. ISSN 1353-3312. DOI: 10.1080/13533310701427769.
- BAEHR, Peter R. Small States: A Tool for Analysis? *World Politics* [online]. 1975, **27**(03), 456-466 [cit. 2019-01-02]. ISSN 0043-8871. DOI: 10.2307/2010129.
- BELLAMY, Alex J. a Paul D. WILLIAMS. The West and Contemporary Peace Operations. *Journal of Peace Research* [online]. 2009, **46**(1), 39-57 [cit. 2019-04-08]. ISSN 0022-3433. DOI: 10.1177/0022343308098403.
- BJÖRKDAHL, Annika. Ideas and Norms in Swedish Peace Policy. *Swiss Political Science Review* [online]. 2013, **19**(3), 322-337 [cit. 2019-01-08]. ISSN 14247755. DOI: 10.1111/spsr.12046.

- BORAWSKI, John. Partnership for Peace and beyond. *International Affairs* [online]. 1995, **71**(2), 233-246 [cit. 2019-03-20]. ISSN 1468-2346. DOI: 10.2307/2623432.
- BROWNING, Christopher S. Small, Smart and Salient? Rethinking Identity in the Small States Literature. *Cambridge Review of International Affairs* [online]. 2006, **19**(4), 669-684 [cit. 2019-01-07]. ISSN 0955-7571. DOI: 10.1080/09557570601003536.
- CELA, Margrét. Towards Nordic peace: a small state approach. *Nordia Geographical Publications* [online]. 2011, **40**(4), 57-66 [cit. 2019-01-80]. ISSN 12382086. Dostupné z: <https://nordia.journal.fi/article/view/75949/37324>
- CORDIER, Sherwood s. The Scandinavian role in international peace operations. *Scandinavian Review* [online]. 1999, **87**(1), 10-16 [cit. 2019-03-29]. ISSN 0098857X. Dostupné z: <https://search-proquest-com.ezproxy.is.cuni.cz/lion/docview/205131833?accountid=15618>
- DIEHL, Paul F., Daniel DRUCKMAN a James WALL, 1998. International Peacekeeping and Conflict Resolution. *Journal of Conflict Resolution* [online]. **42**(1), 33-55 [cit. 2019-02-21]. ISSN 0022-0027. DOI: 10.1177/0022002798042001002.
- DRULÁKOVÁ, Radka. Malé státy a jejich konceptualizace: skládání puzzle. *Scientia et Societas* [online]. **2014**(X), 104-116 [cit. 2019-01-02]. ISSN 1801-6057. Dostupné z: ftp://193.87.31.84/0191078/2014_02_sets.pdf
- EAST, Maurice A. Size and Foreign Policy Behavior: A Test of Two Models. *World Politics* [online]. 1973, **25**(04), 556-576 [cit. 2019-01-03]. ISSN 0043-8871. DOI: 10.2307/2009952.
- ELMAN, Miriam Fendius. The Foreign Policies of Small States: Challenging Neorealism in Its Own Backyard. *British Journal of Political Science* [online]. 1995, **25**(02) [cit. 2019-02-03]. ISSN 0007-1234. DOI: 10.1017/S0007123400007146.
- GOULDING, Marrack. The evolution of United Nations peacekeeping. *International Affairs* [online]. 1993, **69**(3), 451-464 [cit. 2019-02-19]. ISSN 1468-2346. DOI: 10.2307/2622309.
- HAEKKERUP, Hans. The Nordic track. *Harvard International Review* [online]. 1993, **16**(1), 22-24 [cit. 2019-03-29]. ISSN 07391854. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/42761163?seq=1#page_scan_tab_contents
- HAEKKERUP, Per. Scandinavia's Peace-Keeping Forces for U.N. *Foreign Affairs* [online]. 1964, **42**(4), 675-681 [cit. 2019-03-29]. ISSN 00157120. DOI: 10.2307/20029722.

- JAKOBSEN, Peter Viggo. Denmark and UN peacekeeping: glorious past, dim future. *International Peacekeeping* [online]. 2016b, **23**(5), 741-761 [cit. 2019-04-04]. ISSN 1353-3312. DOI: 10.1080/13533312.2016.1227933.
- JAKOBSEN, Peter Viggo. National Interest, Humanitarianism or CNN: What Triggers UN Peace Enforcement After the Cold War?. *Journal of Peace Research* [online]. 1996, **33**(2), 205-215 [cit. 2019-02-25]. ISSN 0022-3433. DOI: 10.1177/0022343396033002006.
- JAKOBSEN, Peter Viggo. Small States, Big Influence: The Overlooked Nordic Influence on the Civilian ESDP. *Journal of Common Market Studies* [online]. 2009, **47**(1), 81-102 [cit. 2019-01-08]. ISSN 14685965. DOI: 10.1111/j.1468-5965.2008.01833.x.
- JAKOBSEN, Peter Viggo. Still Punching Above Their Weight? Nordic Cooperation in Peace Operations after the Cold War. *International Peacekeeping* [online]. 2007, **14**(4), 458-475 [cit. 2019-04-01]. ISSN 1353-3312. DOI: 10.1080/13533310701427751.
- JAKOBSEN, Peter Viggo. The Nordic peacekeeping model: Rise, fall, resurgence?. *International Peacekeeping* [online]. 2006b, **13**(3), 381-395 [cit. 2019-04-02]. ISSN 1353-3312. DOI: 10.1080/13533310600824082.
- JAMES, Alan. The peacekeeping role of the League of Nations. *International Peacekeeping* [online]. 1999, **6**(1), 154-160 [cit. 2019-03-16]. ISSN 1353-3312. DOI: 10.1080/13533319908413762.
- KARLSRUD, John a Kari M. OSLAND. Between self-interest and solidarity: Norway's return to UN peacekeeping?. *International Peacekeeping* [online]. 2016, **23**(5), 784-803 [cit. 2019-04-06]. ISSN 1353-3312. DOI: 10.1080/13533312.2016.1235096.
- KASSIMERIS, Christos. The foreign policy of small powers. *International Politics* [online]. 2009, **46**(1), 84-101 [cit. 2019-01-02]. ISSN 1384-5748. DOI: 10.1057/ip.2008.34.
- KEOHANE, Robert O. Lilliputians' Dilemmas: Small States in International Politics. *International Organization* [online]. 1969, **23**(2), 291-310 [cit. 2019-01-02]. ISSN 00208183. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2706027.
- KNUDSEN, Olav. Small States, Latent and Extant: Towards a General Perspective. *Journal of International Relations and Development* [online]. 2002, **5**(2), 182-198 [cit. 2019-01-02]. ISSN 15811980. Dostupné z: http://ams.hi.is/wp-content/uploads/2014/03/Small_States_Latent_Extant.pdf
- LAATIKAINEN, Katie Verlin. Norden's Eclipse The Impact of the European Union's Common Foreign and Security Policy on the Nordic Group in the United Nations. *Cooperation and Conflict* [online]. 2003, **38**(4), 409-441 [cit. 2019-04-07]. ISSN 00108367. DOI: 10.1177/0010836703384004.

- LAUGEN HAALAND, Torunn. Participation in Peace Support Operations for Small Countries: The Case of Norway. *International Peacekeeping* [online]. 2007, **14**(4), 493-509 [cit. 2019-03-31]. ISSN 1353-3312. DOI: 10.1080/13533310701427777.
- MADEJ, Małgorzata. The course and meaning of the Petersberg operations by the Western European Union. *Historia i Polityka* [online]. 2014, (9), 59-70 [cit. 2019-03-22]. ISSN 1899-5160. DOI: 10.12775/HiP.2013.004.
- MARCH, James G. a Johan P. OLSEN. The New Institutionalism: Organizational Factors in Political Life. *American Political Science Review* [online]. 1983, **78**(03), 734-749 [cit. 2019-01-09]. ISSN 0003-0554. DOI: 10.2307/1961840.
- NILSSON, Claes a Kristina ZETTERLUND. Sweden and the UN: a rekindled partnership for peacekeeping?. *International Peacekeeping* [online]. 2016, **23**(5), 762-783 [cit. 2019-04-06]. ISSN 1353-3312. DOI: 10.1080/13533312.2016.1235097.
-
- NOVOTNÁ, Markéta, 2014. Trnitá cesta k severské spolupráci. *Political Sciences / Politické Vedy* [online]. 2014/3, 152-169 [cit. 2019-03-25]. ISSN 13352741. Dostupné z: www.politickevedy.fpvmv.umb.sk/app/cmsFile.php?disposition=a&ID=18246
- PAGANI, F. A New Gear in the CFSP Machinery: Integration of the Petersberg Tasks in the Treaty on European Union. *European Journal of International Law* [online]. 1998, **9**(4), 737-749 [cit. 2019-03-22]. ISSN 0938-5428. DOI: 10.1093/ejil/9.4.737.
- PALOSAARI, Teemu. Still a Physician rather than a Judge? The Post-Cold War Foreign and Security Policy of Finland. *Swiss Political Science Review* [online]. 2013, **19**(3), 357-375 [cit. 2019-04-05]. ISSN 14247755. DOI: 10.1111/spsr.12041.
- PANKE, Diana. Dwarfs in international negotiations: How small states make their voices heard. *Cambridge Review of International Affairs* [online]. 2012, **25**(3), 313-328 [cit. 2019-01-02]. ISSN 0955-7571. DOI: 10.1080/09557571.2012.710590.
- PEDERSEN, Rasmus. Was something rotten in the state of Denmark? Three narratives of the active internationalism in Danish foreign policy. *Cooperation and Conflict* [online]. 2018, **53**(4), 449-466 [cit. 2019-01-07]. ISSN 0010-8367. DOI: 10.1177/0010836717738554.
- PIERSON, PAUL. The Path to European Integration. *Comparative Political Studies* [online]. 2016, **29**(2), 123-163 [cit. 2019-01-09]. ISSN 0010-4140. DOI: 10.1177/0010414096029002001.

- RYAN, Stephen. United Nations peacekeeping: A matter of principles?. *International Peacekeeping* [online]. 2000, **7**(1), 27-47 [cit. 2019-02-23]. ISSN 1353-3312. DOI: 10.1080/13533310008413817.
- SCHWARTZ, Herman. Small States in Big Trouble: State Reorganization in Australia, Denmark, New Zealand, and Sweden in the 1980s. *World Politics* [online]. 1994, **46**(04), 527-555 [cit. 2019-02-03]. ISSN 0043-8871. DOI: 10.2307/2950717.
- STAMNES, Eli. Introduction. *International Peacekeeping* [online]. 2007, **14**(4), 449-457 [cit. 2019-03-30]. ISSN 1353-3312. DOI: 10.1080/13533310701427736.
- ŠTĚPANOVSÝ, Jiří. Partnerství pro mír – projekt a jeho kritici. *Mezinárodní politika* [online]. 1994, **29**(3), 5-12 [cit. 2019-03-19]. ISSN 0323-1844. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/894>
- STOKKE, Kristian. Peace-building as Small State Foreign Policy. *International Studies* [online]. 2014, **49**(3-4), 207-231 [cit. 2019-01-08]. ISSN 0020-8817. DOI: 10.1177/0020881714532334.
- TÄGIL, Sven. Sweden in the world: Some Alternatives for a Small State. *Futures* [online]. 1981, **13**(1), 2-12 [cit. 2019-01-08]. ISSN 00163287. DOI: 10.1016/0016-3287(81)90047-1.
- TARDY, Thierry. CSDP: getting third states on board. *European Union Institute for Security Studies Brief* [online]. 2014/6, 1-4 [cit. 2019-03-23]. ISSN 2315-1110. Dostupné z: https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Brief_6_CSDP_and_the_ird_states.pdf
- ULRIKSEN, Ståle, Catriona GOURLAY a Catriona MACE. Operation Artemis: the shape of things to come?. *International Peacekeeping*[online]. 2004, **11**(3), 508-525 [cit. 2019-03-23]. ISSN 1353-3312. DOI: 10.1080/1353331042000249073.
- ULRIKSEN, Ståle. Deployments for Development? Nordic Peacekeeping Efforts in Africa. *International Peacekeeping* [online]. 2007, **14**(4), 553-568 [cit. 2019-04-07]. ISSN 1353-3312. DOI: 10.1080/13533310701427967.
- VANDENBOSCH, Amry. The Small States in International Politics and Organization. *The Journal of Politics* [online]. 1964, **26**(2), 293-312 [cit. 2019-01-04]. ISSN 0022-3816. DOI: 10.2307/2127598.
- VESA, Unto. Continuity and Change in the Finnish Debate on Peacekeeping. *International Peacekeeping* [online]. 2007, **14**(4), 524-537 [cit. 2019-04-05]. ISSN 1353-3312. DOI: 10.1080/13533310701427819.

- VON KIELMANSEGG, Sebastain Graf. The meaning of Petersberg: Some considerations on the legal scope of ESDP operations. *Commin Market Law Review* [online]. 2007, **44**(3), 629-648 [cit. 2019-03-22]. ISSN 01650750. Dostupné z: <https://www.kluwerlawonline.com/abstract.php?area=Journals&id=COLA2007058>
- WHITE, N. D. Commentary on the Report of the Panel on United Nations Peace Operations (The Brahimi Report). *Journal of Conflict and Security Law* [online]. 2001, **6**(1), 127-146 [cit. 2019-02-26]. ISSN 1467-7954. DOI: 10.1093/jcsl/6.1.127.
- WILKINSON, Philip. Sharpening the weapons of peace: Peace support operations and complex emergencies. *International Peacekeeping*[online]. 2000, **7**(1), 63-79 [cit. 2019-02-26]. ISSN 1353-3312. DOI: 10.1080/13533310008413819.
- WIVEL, Anders. What Happened to the Nordic Model for International Peace and Security?. *Peace Review* [online]. 2017, **29**(4), 489-496 [cit. 2019-03-25]. 1381521. ISSN 1040-2659. DOI: 10.1080/10402659.2017.
- ZEMANOVÁ, Štěpánka et al. Malé státy v Evropské unii – taktiky prosazování národních priorit v Radě EU. *Současná Evropa* [online]. 2014/1, 3-18 [cit. 2019-01-03]. ISSN 18041280. Dostupné z: <https://www.vse.cz/se/98>
- ZEMANOVÁ, Štěpánka et al. Zahraničněpolitické strategie malých států v současném mezinárodním prostředí. *Mezinárodní vztahy* [online]. 2015, **50**(3), 5-23 [cit. 2019-01-03]. ISSN 03231844. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/1318>
- ZŮNA, Jaromír a Jana KOSECOVÁ. Pojmový aparát mírových operací a jejich vymezení v doktrinálních dokumentech Armády České republiky. *Vojenské rozhledy* [online]. 2014, **23**(55), 109-123 [cit. 2019-03-18]. ISSN 2336-2995. Dostupné z: <https://vojenskerozhledy.cz/kategorie-clanku/teorie-a-doktriny/pojmovy-apat-mirovych-operaci-a-jejich-vymezeni-v-doktrinalnich-dokumentech-armady-ceske-republiky>

Internetové zdroje

- Denmark in a Changing Europe: How Denmark will Position itself in the EU, 2014. In: *Ministry of Foreign Affairs of Denmark* [online]. [cit. 2019-01-07]. Dostupné z: <http://um.dk/en/about-us/the-ministers/speeches-and-articles-by-former-ministers/martin-lidegaard-speeches-and-articles/denmark-in-a-changing-europe/>
- EU Battlegroups, 2017. In: *European Union External Action* [online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/33557/EU%20Battlegroups

- HELDT, Birger, 2012. Peacekeeping Contributor Profile: Sweden. In: *Providing for Peacekeeping: Country Profiles* [online]. [cit. 2019-01-09]. Dostupné z: <http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-sweden/>
- HESS, Peter, 2013. Reinfeldt to Obama: “You’re now in Sweden, a small country.”. In: *The University of Texas at Austin Information Technology Services: Cultures Contexts* [online]. [cit. 2019-01-08]. Dostupné z: <https://sites.utexas.edu/culturescontexts/2013/09/10/reinfeldt-to-obama-youre-now-in-sweden-a-small-country/>
- International Military Crisis-management Cooperation, 2010. In: *Ministry of Defence of Finland* [online]. [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: https://www.defmin.fi/en/tasks_and_activities/defence_policy/international_crisis-management_cooperation
- JAKOBSEN, Peter Viggo, 2016a. Peacekeeping Contributor Profile: Denmark. In: *Providing for Peacekeeping: Country Profiles* [online]. [cit. 2019-01-09]. Dostupné z: <http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-denmark/>
- JÄRVENPÄÄ, Pauli, 2017. NORDEFECO: “Love in a Cold Climate”?. *International Centre For Defence and Security* [online]. 1-14 [cit. 2019-04-03]. ISSN 2228-2076. Dostupné z: <https://icds.ee/nordefco-love-in-a-cold-climate/>
- JEPPSSON, Tommy, 2009. Swedish Military transformation and the Nordic Battle Group – for what and towards what?. *The Royal Swedish Academy of War Sciences Proceedings and Journal* [online]. (5), 89-116 [cit. 2019-04-02]. ISSN 0023-5369. Dostupné z: http://www.kkrva.se/wp-content/uploads/Artiklar/095/kkrvaht_5_2009_7.pdf
- KJEKSRUD, Stian, 2016. Peacekeeping Contributor Profile: Norway. In: *Providing for Peacekeeping: Country Profiles* [online]. [cit. 2019-01-09]. Dostupné z: <http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/08/contributor-profile-norway/>
- LIM, Adrian, 2016. Norway sets example for small states, says President Tony Tan. In: *The Straitstimes: International Edition* [online]. [cit. 2019-01-08]. Dostupné z: <https://www.straitstimes.com/world/norway-sets-example-for-small-states-says-president-tan>
- Military and civilian missions and operations, 2019. In: *European Union External Action* [online]. [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/430/military-and-civilian-missions-and-operations_en
- Mise a operace Severoatlantické aliance, 2018. In: *Natoaktual* [online]. [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_zpravy/mise_main.htm

- NATO and Afghanistan, 2019a. In: *North Atlantic Treaty Organization* [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_8189.htm
- NATO Response Force, 2019b. In: *North Atlantic Treaty Organization* [online]. [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49755.htm
- Norway's King Harald quoted "Love Actually", 2018. In: *The Nordic Page: Norway* [online]. [cit. 2019-01-08]. Dostupné z: <https://www.tnp.no/norway/politics/norways-king-harald-quoted-british-romantic-comedy-movie-love-actually>
- Our History, 2018a. In: *United Nations Peacekeeping* [online]. [cit. 2019-01-09]. Dostupné z: <https://peacekeeping.un.org/en/our-history>
- Partnerství pro mír, 2012. In: *Natoaktual* [online]. [cit. 2019-03-20]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/na_zpravy.aspx?y=na_summit/partnerstviproimir.htm
- Prime Minister Lars Løkke Rasmussen's New Year Address 1 January 2018, 2018. In: *The Prime Minister's Office* [online]. [cit. 2019-01-07]. Dostupné z: http://www.stm.dk/_p_14611.html
- SALONIUS-PASTERNAK, Charly, 2012. Peacekeeping Contributor Profile: Finland. In: *Providing for Peacekeeping: Country Profiles* [online]. [cit. 2019-01-09]. Dostupné z: <http://www.providingforpeacekeeping.org/2014/04/03/contributor-profile-finland/>
- Shaping of a Common Security and Defence Policy, 2016. In: *European Union External Action* [online]. [cit. 2019-03-23]. Dostupné z: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/5388/shaping-common-security-and-defence-policy_en
- Sweden to join NATO Response Force and exercise Steadfast Jazz, 2013. In: *North Atlantic Treaty Organization* [online]. [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49594.htm
- The Joint Expeditionary Force, 2018. In: *Ministry of National Defence Republic of Lithuania* [online]. [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <https://kam.lt/download/64335/jef-booklet.pdf>
- UNTSO, 2018c. In: *United Nations Peacekeeping* [online]. [cit. 2019-02-19]. Dostupné z: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/untso>

- WISSMAN, Rickard, 2014. Nordic Battlegroup in 120 seconds. In: *Swedish Armed Forces*[online]. [cit. 2019-04-02]. Dostupné z: <https://www.forsvarsmakten.se/en/news/2014/08/nordic-battlegroup-in-120-seconds/>
- WITTE, Griff, 2016. Norway's prime minister: U.K. shouldn't follow our lead post-Brexit. In: *The Washington Post* [online]. [cit. 2019-01-08]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/06/12/norwegian-prime-minister-the-u-k-shouldnt-follow-our-lead-post-brexit/?noredirect=on&utm_term=.a69b289db227

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

1. Zdůvodnění výběru práce

Jedním ze základních posláních Organizace spojených národů (OSN) je udržování mezinárodního míru a bezpečnosti. OSN byla již několikrát od svého vzniku povolána, aby v návaznosti na tento mandát zabránila eskalaci konfliktu. Mírové operace představují jeden ze základních prostředků prohlubování mezinárodní bezpečnosti. Vojenský personál pro účely operace poskytují členské státy na bázi dobrovolnosti.

Severské státy, respektive Dánsko, Finsko, Norsko a Švédsko mají dlouholetou tradici účastnit se mírových operací pod patronátem OSN. Zapojily se hned na samém začátku v roce 1956. Do konce studené války přispěly více než 25 % veškerého personálu v rámci mírových operací a jejich Nordic Stand-by Forces Manual známější spíše jako modrá kniha (blue book) se stala velice přínosnou i za hranicemi vlastního regionu. Po skončení studené války počet mírových operací prudce vzrostl, a s tím se změnil i jejich charakter. Operace se staly mnohostrannou záležitostí, což vyústilo v nutnost širší spolupráce vojensko-civilních aktérů. Na mírových operacích tak začalo participovat stále více zemí. S příchodem světových velmocí severské státy ztratily svou dominanci, neboť z hlediska vojenské kapacity už nemohly být hlavními tahouny operací. Tento handicap se pokusily vyvážit užší specializací svých oddílů a hlubší kooperací mezi sebou. Během studené války byla participace v mírových operacích jednou z možností, jak získat vliv ve světové politice a zároveň si zachovat svou neutralitu v bipolárně rozděleném světě.

Ačkoli se problematice mírových operací z hlediska severských států věnuje několik výzkumníků především ze skandinávských univerzit, mimo region je to spíše okrajové téma, v České republice dosud nezpracované. Severští badatelé se zaměřují především na zapojení těchto čtyř v konkrétních mírových misích OSN. Přínos teoretické příručky, kterou severské státy vytvořily (blue book), už je ale opomíjena.

2. Přepokládaný cíl

Mé výzkumné otázky, na které se v práci pokusím najít odpověď jsou:

„Jak ovlivnil Nordic Stand-by Manual mírové operace OSN?“

Pokusím se o analýzu tzv. modré knihy, která je dostupná na webu Organizace spojených národů. Jedná o se o manuál, který zpracovaly severské státy. Zaměřím se na teorii a

postupy, které jsou v této příručce popsány a následně posoudím, zda a jak konkrétně jsou tyto teoretické postupy zaváděny do praxe mírových operací.

Druhá výzkumná otázka zní:

„Dokázaly severské státy vytvořit podobný model spolupráce v rámci udržení míru, který by jim v současnosti zajistil stejně dominantní postavení v mírových operacích jako v době studené války?“

Po konci studené války se situace v mezinárodním prostředí změnila, a s tím i zapojení států OSN do mírových operací. Severské státy tak už ztratily svou dominanci v zapojení do operací. Cílem práce je zodpovědět otázku, zda v současné době v integrující se obranné iniciativě NORDEFKO existuje takový model, který by měl stejný potenciál jako koncept ze studené války.

3. Metodologie práce

Metodologickým rámcem pro svou práci jsem zvolila případovou studii, respektive metoda komplexního pohledu. Jedná se o podrobnou studii konkrétního případu či osoby. Případová studie nám umožní důkladné pochopení tématu, proto si myslím, že se nejvíce hodí pro účel mé práce.

V první části práce nejprve definuji, co znamená pojem mírová operace podle OSN. Následně se zaměřím na samotný severský model mírových operací, jeho vznik, vývoj, význam a během studené války. Zde konkrétně budu vycházet zejména z akademických článků a knih, ale i také ze statistik OSN. Krátce ještě představím postoje jednotlivých skandinávských států, přičemž využívat budu prohlášení konkrétních vlád. Součástí první části bakalářské práce bude taktéž představení Nordic Stand-by Forces Manual a jeho dopad na další vývoj, zdrojově budu vycházet zejména ze stránek OSN.

Ve druhé části mé práce představím teorii neoliberálního institucionalismu, kde vysvětlím proč se severské státy rozhodly zapojit do mírových operací, vycházet budu primárně z prohlášení jednotlivých vládních představitelů.

Ve třetí části práce budu zkoumat, jak vypadá severský model mírových operací v současnosti, zejména na základě statistik OSN a NORDEFKO.

4. Základní charakteristika tématu

Severské státy mají pověst, kterou se představitelé jejich vlád nikdy nepokusili vyvrátit - ve světě jsou tyto státy považovány za mezinárodně smýšlející, jedním z faktorů, který toto tvrzení podporuje, je jejich rozhodnutí zorganizovat pohotovostní síly, tzv. Nordic Stand-by Forces, které se účastnily mírových operací pod patronátem Organizace spojených národů. Jejich postupy byly označeny za progresivní a efektivní výjimky v rámci působení peacekeepingových operací, a proto se severské státy rozhodly vydat Nordic Stand-by Forces Manual, díky kterému mohly být tyto zásady implementovány i v dalších operacích.

S pádem železné opony v Evropě se mění mezinárodní situace, do mírových operací se zapojuje stále více aktérů a severský model ztrácí své dominantní postavení. Už nestačí vojensky ani personálně držet krok. Tento handicap se pokusily vyvážit užší specializací svých oddílů a hlubší kooperací mezi sebou. Během studené války byla participace v mírových operacích jednou z možností, jak získat vliv ve světové politice a zároveň si zachovat svou neutralitu v bipolárně rozděleném světě. V současné době se bezpečnostní složky severských států integrují do obranné iniciativy NORDEF, kde se snaží navázat na tehdejší úspěšný koncept.

5. Předpokládaná struktura práce

1. Úvod

2. Severský model mírových operací během studené války

2.1. Mírové operace v rámci OSN

2.2. Koncept severského mírového modelu

2.3. Postoje jednotlivých států

2.4. Nordic Stand-by Forces Manual

3. Teorie neoliberální institucionalismus

3.1. Teoretické zakotvení

3.2. Aplikace teorie na severský mírový model

4. Severský mírový model v současnosti

4.1. *Proměna v čase: od NORDSAMFN až po NORDEF*

4.2. *Zapojení jednotlivých států do operací v současnosti*

4.3. *Vliv Nordic Stand-by Forces manuálu*

5. *Závěr*

6. **Základní literatura**

1) JAKOBSEN, Peter Viggo. Nordic approaches to peace operations: a new model in the making?. New York, NY: Routledge, 2006. ISBN 9780415383608.

2) STAMNES, Eli. Peace support operations: Nordic perspectives. London: Routledge, 2008. ISBN 9780415449267.

3) BJÖRKDAHL, Annika. Conflict Prevention from a Nordic Perspective: Putting Prevention into Practice. *International Peacekeeping* [online]. 1999, 6(3), 54-72 [cit. 2018-05-21]. DOI: 10.1080/13533319908413785. ISSN 1353-3312. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13533319908413785>

4) WIVEL, Anders. What Happened to the Nordic Model for International Peace and Security?. *Peace Review* [online]. 2017, 29(4), 489-496 [cit. 2018-05-21]. DOI: 10.1080/10402659.2017.1381521. ISSN 1040-2659. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10402659.2017.1381521>

5) JAKOBSEN, Peter Viggo. The Nordic peacekeeping model: Rise, fall, resurgence?. *International Peacekeeping* [online]. 2006, 13(3), 381-395 [cit. 2018-05-21]. DOI: 10.1080/13533310600824082. ISSN 1353-3312. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13533310600824082>

6) LEHTI, Marko, ed., 2014. Nordic approaches to peace mediation: Research, practices and policies. Tampere: Tampere Peace Research Institute TAPRI. ISBN 978-951-44-9310-2.

7) NEDERGAARD, Peter a Anders WIVEL. The Routledge handbook of Scandinavian politics. New York, NY: Routledge, 2018.

8) LAUGEN HAALAND, Torunn. Participation in Peace Support Operations for Small Countries: The Case of Norway. *International Peacekeeping* [online]. 2007, 14(4), 493-

509 [cit. 2018-05-21]. DOI: 10.1080/13533310701427777. ISSN 1353-3312. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13533310701427777>

9) JAKOBSEN, Peter Viggo. Still Punching Above Their Weight? Nordic Cooperation in Peace Operations after the Cold War. *International Peacekeeping* [online]. 2007, 14(4), 458-475 [cit. 2018-05-21]. DOI: 10.1080/13533310701427751. ISSN 1353-3312. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13533310701427751>.

10) KEOHANE, Robert O. *After hegemony: cooperation and discord in the world political economy*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, c1984. ISBN 0-691-07676-6.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Tabulka 4.1 Zapojení severských států do mírových operací OSN během studené války (tabulka)

Příloha č. 2: Graf 4.3.a Zapojení severských států do mírových operací OSN mezi roky 1990-2018 (graf)

Příloha č. 3: 4.3b Podíl na účasti v mírových operacích OSN mezi roky 1990 až 2018 (graf)

Příloha č. 4: Tabulka 4.3.1 Zapojení severských států do mírových operací v Americe (tabulka)

Příloha č. 5: Tabulka 4.3.2 Zapojení severských států do mírových operací v Africe (tabulka)

Příloha č. 6: Tabulka 4.3.3 Zapojení severských států do mírových operací v Asii a Oceánii (tabulka)

Příloha č. 7: Tabulka 4.3.4 Zapojení severských států do mírových operací v Evropě (tabulka)

Příloha č. 8: Graf 4.4.1a Podíl jednotlivých severských států na misích IFOR/SFOR (graf)

Příloha č. 9: Graf 4.4.1b Podíl severských států na misích IFOR/SFOR (graf)

Příloha č. 10: Graf 4.4.1c Účast severských států na misi KFOR v období 2012-2018 (graf)

Příloha č. 11: Graf 4.4.2 Zapojení severských států v Afghánistánu v misích ISAF a RSM mezi léty 2007 až 2018 (graf)

Příloha č. 12: Tabulka 4.5.1 Zapojení severských států do vojenských misí EU (tabulka)

Příloha č. 13: Tabulka 4.5.2 Zapojení severských států do civilních misí EU (tabulka)

Příloha č. 14: Graf 4.5.3 Podíl severských států na misích v Africe (graf)

Příloha č. 15: Graf 4.5.4 Podíl severských států na misích v Asii (graf)

Příloha č. 16: Graf 4.5.5 Podíl severských států na misích v Evropě (graf)